

POSEBNOSTI UGOVARANJA LEASINGA PLOVILA U PRAVNOM PROMETU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Izv. prof. dr. sc. MARIJA VIDIĆ**
Dr. sc. MIHO BAĆE**

UDK 339.187.6(497.5)
DOI 10.21857/94kl4clx3m
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: 21. travnja 2023.
Prihvaćeno za tisak: 18. listopada 2023.

U ovom radu autori analiziraju posebnosti ugovaranja u poslu leasinga plovila u Republici Hrvatskoj u usporedbi s drugim pokretninama. Ovo istraživanje usredotočuje se na poslovnu praksu, odnosno opće uvjete poslovanja kao dio ugovora o leasingu plovila u kontekstu trgovačkopravnog procesa. Autori, također, analiziraju različite pristupe leasing društava s obzirom na specifičnosti plovila, kao objekta leasinga, koji putem općih uvjeta poslovanja određuju specifična prava i obveze davatelja i primatelja leasinga. Kritički se razmatraju različita rješenja koja su propisana putem općih uvjeta poslovanja leasing društava u Republici Hrvatskoj. Kako bi se potpuno analizirao doseg ugovornih strana u procesu ugovaranja, prethodno je potrebno općenito analizirati pravni okvir ugovaranja leasinga.

Ključne riječi: *leasing; davatelj leasinga; primatelj leasinga; plovilo; opći uvjeti poslovanja; financijski leasing; operativni leasing; izravni leasing; neizravni leasing.*

1. UVOD

Tržište leasinga u Republici Hrvatskoj počelo se razvijati sredinom devedesetih godina dvadesetog stoljeća.¹ U razdoblju od 1994. do 1997. godine osnivaju

* Izv. prof. dr. sc. Marija Vidić, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, e-adresa: marija.vidic@pf.sum.ba.

** Dr. sc. Miho Baće, Pomorski odjel Sveučilišta u Dubrovniku, Ulica Ćira Carića 4, 20000 Dubrovnik, Hrvatska, e-adresa: miho.bace2@gmail.com.

¹ »U Hrvatskoj se leasing počeo razvijati oko 1970. g. i to bez posebnih zakonskih regulativa,... Tadašnja politička i gospodarska klima nije išla na ruke poduzetnicima... Donošenjem Zakona o trgovačkim društvima 1993. godine, koji se primjenjuje od 1. siječnja 1995 te novim carinskim i poreznim zakonima stvorena je povoljna poduzetnička klima za razvoj leasinga i strana ulaganja.« Vidi Kaleb, Z., Ugovor o leasingu u hrvatskom trgovačkom pravu, *Informator*, br. 5278, 2004., str. 19.

se prva leasing društva koja se bave poslovima leasinga investicijske opreme i potrošačke robe, slično kao i u drugim europskim zemljama. Ekspanzija leasinga u Republici Hrvatskoj dogodila se u razdoblju od 1999. do 2006. godine, isto kao i u drugim tranzicijskim državama srednje i jugoistočne Europe.²

Za ilustraciju razvoja tržišta u Republici Hrvatskoj, može se istaknuti kako je 2006. godine na hrvatskom tržištu leasinga poslovalo šezdeset šest leasing društava. Djelatnost leasinga činila je tada 6 % financijskog tržišta, a prema strukturi imovine bila je druga najzastupljenija financijska djelatnost, odmah nakon bankovne djelatnosti. Tijekom 2004. godine, hrvatska su leasing društva sklopila leasing ugovore u vrijednosti od 543,73 milijuna eura, što je oko 30 % više nego prethodne godine. Nakon toga rast tržišta usporava, ali se i dalje bilježi sve do danas.³

U radu će autori uspoređivati ugovaranja leasinga plovila s ugovaranjem leasinga kod ostalih pokretnina. Fokus istraživanja bit će poslovna praksa i opći uvjeti poslovanja leasing društava, kao sastavni dio ugovora o leasingu plovila i trgovačkopravnih odnosa. Analizirat će se različiti pristupi leasing društava

² Opširnije o tome vidi Haiss, P.; Kichler, E., *Leasing, Credit and Economic Growth: Evidence for Central and South Eastern Europe*, EI Working Papers, *Europainstitut, WU Vienna University of Economics and Business*, br. 80, 2009., str. 1-45.

³ Prikazuje se stanje tržišta leasinga u Republici Hrvatskoj u prethodnim godinama, međutim, bez podatka o stanju tijekom godina koronakrize. »Na kraju 2019. u Hrvatskoj je poslovalo 14 leasing društava, što su dva društva manje u odnosu na 2018. godinu. Njihova ukupna imovina na dan 31. prosinca 2019. iznosila je 21,3 mlrd. kuna, odnosno 9,2 % više nego godinu prije. Najznačajnija su stavka imovine potraživanja po osnovi financijskog leasinga u iznosu od 14,4 mlrd. kuna, što predstavlja rast od 15,7 % u odnosu na prethodnu godinu s obzirom na to da se rast gospodarske aktivnosti pozitivno odrazio na leasing vozila posebno povezanih s djelatnosti prijevoza putnika. Svoje poslovanje leasing društva primarno financiraju inozemnim zaduživanjem pa su obveze za kredite i zajmove inozemnih banaka i financijskih institucija u 2019. povećane za 11,0 % te su iznosile 15,5 mlrd. kuna. Višegodišnji pozitivan trend rasta tržišta leasinga u Republici Hrvatskoj nastavljen je i u 2019. pa je vrijednost novozaključenih ugovora porasla za 15,5 % te je iznosila 10,2 mlrd. kuna. Istodobno su nedospjela potraživanja, odnosno ugovorena vrijednost aktivnih ugovora iznosila 17,1 mlrd. kuna, odnosno 14,0 % više nego prethodne godine. Snažniji rast novozaključenih ugovora ostvaren je u segmentu financijskog leasinga (16,7 %) u odnosu na operativni leasing (9,8 %), a što je posljedica povoljnih makroekonomskih kretanja i turističke sezone pa su osobna i gospodarska vozila bila dominantni predmet leasinga. Nastavak je to višegodišnjih trendova, zbog čega vozila prevladavaju i u strukturi vrijednosti svih aktivnih ugovora (12,7 mlrd. kuna, odnosno 74,7 % vrijednosti svih aktivnih ugovora). Poslovni subjekti u najvećoj su mjeri sklapali predmetne ugovore pa unatoč trendu rasta (21,7 % u 2019.) ugovori o leasingu sklopljeni sa stanovništvom čine 11,4 % ukupne vrijednosti aktivnih ugovora.« Vidi Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), *Godišnje izvješće 2019.*, str. 32-33, <https://www.hanfa.hr/media/5kmoukz0/godisnje-izvjesce-2019-ver0611.pdf> (pristup 25. veljače 2021.).

u vezi s posebnostima plovila kao objektima leasinga. Oni se očituju u općim uvjetima poslovanja kao posebnosti prava i obveza davatelja i primatelja leasinga. Kritički će se razmatrati različita rješenja propisana općim uvjetima poslovanja leasing društava u Republici Hrvatskoj. Za cjelovito istraživanje dosega strana u procesu ugovaranja leasinga plovila, prethodno je potrebno analizirati pravni okvir zadane teme. Osim toga, autori će obraditi i zaštitu potrošača u poslovima leasinga plovila. U radu će se koristiti normativna metoda radi analize rješenja i učinaka koji su predviđeni pozitivnom pravnom normom, kao i metoda analize koja će se primijeniti pri objašnjavanju sadržaja, pravne norme i učinaka ugovora o leasingu plovila, kako bi se utvrdile posebnosti, međusobni odnos i povezanost ugovora o leasingu i poslova leasinga. Metodom sinteze spojiti će se silogizmi dobiveni analitičkim promatranjem. U istraživanju će se koristiti i druge opće znanstvene metode, poput metode dedukcije, indukcije, apstrakcije, konkretizacije i specijalizacije, kako bi se kritički promotrila različita rješenja koja propisuju leasing društva putem općih uvjeta poslovanja u Republici Hrvatskoj.

2. RAZVOJ POSLA LEASINGA I ZAKONODAVNI OKVIR U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Republici Hrvatskoj prvobitno je usvojen Zakon o leasingu iz 2006. godine (*Narodne novine*, br. 135/2006) koji je bio na snazi od 21. prosinca 2006. do 4. prosinca 2013. godine. Do tada nije postojao poseban zakon koji bi regulirao tu djelatnost te je zamijenjen novim Zakonom o leasingu iz 2013. godine (*Narodne novine*, br. 141/2013)⁴

⁴ Uz zakon postoji i niz pravilnika koji detaljnije reguliraju rad leasing društava, a to su: Pravilnik o organizacijskim zahtjevima leasing društva (*Narodne novine*, br. 86/2018), Pravilnik o kriterijima i načinu upravljanja rizicima leasing društva (*Narodne novine*, br. 86/2018 i 150/2022), Pravilnik o sadržaju te načinu i rokovima dostave redovitih izvješća leasing društava i izvješća na zahtjev Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (*Narodne novine*, br. 57/2016 i 72/2017), Pravilnik o strukturi i sadržaju te načinu i rokovima dostave financijskih i dodatnih izvještaja leasing društava (*Narodne novine*, br. 41/2016, 132/2017 i 142/2022), Pravilnik o obavljanju poslova leasinga leasing društava iz država članica i trećih država na području Republike Hrvatske (*Narodne novine*, br. 68/2014 i 142/2022), Pravilnik o reviziji izvještaja leasing društva (*Narodne novine*, br. 68/2014 i 57/2016), Pravilnik o izdvajanju poslovnih procesa leasing-društva (*Narodne novine*, br. 66/2014 i 142/2022), Pravilnik o sadržaju i obliku ugovora o leasingu te metodologiji izračuna efektivne kamatne stope (*Narodne novine*, br. 66/2014 i 86/2018) i Pravilnik o Registru objekata leasinga – neslužbeni pročišćeni tekst (*Narodne novine*, br. 63/2014, 16/2015 i 142/2022). Iznos, način i rok plaćanja naknade za vođenje Registra određuju sljedeći pravilnici: Pravilnik o vrsti i visini naknada i administrativnih pristojbi Hrvatske agencije za nadzor financijskih

Regulatorno tijelo koje nadzire poslovanje leasinga u Republici Hrvatskoj je Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (u nastavku: HANFA),⁵ nadzorno tijelo koje provodi nadzor nad nebankarskim financijskim sektorom radi promicanja i očuvanja njegove stabilnosti. Nebankarski financijski sektor obuhvaća tržište kapitala, osiguranja, leasinga i faktoringa, investicijske fondove te drugi i treći stup mirovinskog osiguranja. Pravne i fizičke osobe koje na tim tržištima pružaju financijske usluge su subjekti nadzora HANFA-e čija je zadaća osigurati da oni posluju u skladu s propisima u navedenim područjima.⁶

Na hrvatskom tržištu leasinga danas postoji četrnaest društava sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Članovi su Udruženja leasing društava koje djeluje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, a osnovano je 2002. godine.⁷ Na hrvatskom je tržištu leasinga zastupljen posao operativnog leasinga i posao financijskog leasinga.⁸

Hrvatsko se tržište leasinga, po uzoru na međunarodno tržište leasinga, počinje specijalizirati prema načinu rada i predmetima koji se financiraju. »Prema tom načinu djelovanja hrvatsko se tržište leasinga dijeli na četiri dijela: nekretnine, opremu, plovila i vozila. Stabilizacijom gospodarskog stanja u Hrvatskoj, djelovanje prema rizicima podijeliti će leasing društva na konzervativnija i slobodnija. Prema predviđanjima financijskih analitičara hrvatska leasing društva bi u budućnosti trebala preuzeti od banaka veći dio financijskih poslova.«⁹

Primjere vodećih gospodarskih zemalja Europe slijedile su i druge države unutar Europske unije. Ostale zemlje koje su u tranziciji pristupile tržišnom gospodarstvu također su prihvatile leasing kao neizostavni dio financijskog

usluga (*Narodne novine*, br. 151/2014), Pravilnik o kontnom planu leasing društva (*Narodne novine*, br. 63/2014, 132/2017 i 142/2022), Pravilnik o kapitalu leasing društva (*Narodne novine*, br. 60/2014 i 142/2022), Pravilnik o primjeni odredaba Zakona o leasingu i drugih propisa na leasing društva u likvidaciji (*Narodne novine*, br. 60/2014 i 57/2016), Pravilnik o uvjetima za članstvo u upravi i nadzornom odboru leasing društva (*Narodne novine*, br. 23/2014 i 72/2017) i Pravilnik o izdavanju suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela u leasing društvu i drugoj pravnoj osobi (*Narodne novine*, br. 20/2014 i 72/2017).

⁵ HANFA je regulatorno tijelo za poslove leasinga na temelju Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (*Narodne novine*, br. 140/2005 i 12/2012).

⁶ Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), Leasing, <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=42494> (pristup 17. siječnja 2023.).

⁷ Hrvatska gospodarska komora (HGK), Udruženje leasing društava, <https://hgk.hr/udruzenje-leasing-drustava> (pristup 23. siječnja 2023.).

⁸ Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), Godišnje izvješće 2019., *op. cit.* u bilj. 3.

⁹ Više o tome vidi Gelenčer, G., Muke zbog dva posto, *Banka*, br. 9, rujan 2004., str. 61.

tržišta. To znači da su slijedile iskustva vodećih zemalja Europe. Tijekom devedesetih, u vrijeme socijalističkog društvenog uređenja i gospodarstva, poslovi leasinga nisu se prihvaćali niti razvijali. Međutim, to svakako ne znači da je tada leasing bio nepoznat.¹⁰

3. LEASING KAO OBLIK FINANCIRANJA

Promatrano s ekonomskog, odnosno poslovnog aspekta, leasing se određuje kao posebna tehnika financiranja¹¹ koja je postala snažna privredna i ekonomska djelatnost¹² u skladu s potrebama ekonomskog razvoja i viškom neplasilanih

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Domaća ekonomska literatura definira leasing kao: »...oblik vanjskog financiranja nabavke pokretnih i nepokretnih dobara koja se na temelju posebnog ugovora daje na određeno vrijeme na uporabu korisniku leasinga, uz određenu naknadu...«, Belić, J., *Leasing nekretnina na hrvatskom financijskom tržištu*, magistarski rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2004., str. 28; »...metoda eksternog financiranja koja ima karakter duga jer zakupnina sadrži dio za amortizaciju iznajmljene imovine (otplatna kvota) i dio za naknadu iznajmljivaču (kamate)...«, Orsag, S., *Problematika financiranja poslovanja i razvoja inkorporativnog poduzeća*, Institut za javne financije, Zagreb, 1990., str. 62; »...poseban način financiranja nabave pokretnih i nepokretnih dobara koja se, na temelju posebnog ugovora, daju na korištenje primatelju leasinga uz određenu naknadu i na ugovorom određeno vrijeme...«, Matić, B., *Međunarodno poslovanje*, Sinergija, Zagreb, 2004., str. 208. Slično kao u domaćoj ekonomskoj literaturi, i inozemna ekonomska literatura leasing određuje kao: »...iznajmljivanje dugotrajne imovine putem financijskih institucija i drugih poduzetnika koji se profesionalno bave poslovima iznajmljivanja...«, Gabele, E.; Kroll, M., *Leasingverträge optimal gestalten: Vertragsformen, Vor- und Nachteile, steuerliche Analyse*, 3. izdanje, Gabler Verlag, Wiesbaden, 2001., str. 2; »...metodi financiranja kojom davatelj leasinga prepušta na uporabu leasing dobro primatelju leasinga koji zauzvrat plaća ugovorenu naknadu za leasing...«, Grundmann, W., *Leasing und Factoring: Formen, Rechtsgrundlagen, Verträge*, Springer Gabler, Wiesbaden, 2013., str. 3; »...financijska operacija kod koje zainteresirani privredni subjekti dolazi do određenih stvari a da ih pri tom ne kupuje i ne angažira sopstvena sredstva već pod određenim uvjetima uzima u zakup tu stvar, sa ili bez opcije na kupovinu po isteku ugovorenog perioda zakupa...«, Milošević, D., *Uvoz i izvoz opreme putem zakupa – pasivni i aktivni leasing poslovi*, Eksportpres, Beograd, 1986., str. 11-12.

¹² Općenito o institutu pridržaja prava vlasništva, kao bliskom institutu u praksi na početku razvoja leasinga kao oblika financiranja, raspravljala je Ljerka Mintas Hodak. Autorica ističe »kako je odredbom čl. 87. st. 3. Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima predviđeno da je za prava i obveze stranaka iz vlasničkopravnih odnosa na pokretnoj stvari koja se upisuje u javnu knjigu, od trenutka upisa mjerodavno pravo republike, odnosno autonomne pokrajine na čijem teritoriju se vodi ta javna knjiga (nepotpuno kolizijsko pravilo), a odredbom čl. 996. st.1. ZPUP-a je predviđeno da se prava na brodu u društvenom vlasništvu i stvarna prava na brodu ocjenjuju prema pravu države čiju državnu pripadnost brod ima (potpuno kolizijsko pravilo), to primjena jugoslavenskog prava u pogledu

bankarskih sredstava. S druge strane, pravni aspekt leasinga obuhvaća široko područje ugovora i pravnih oblika u kojima se ta djelatnost javlja.^{13 14}

Danas je djelatnost leasinga globalno rasprostranjena, a posao leasinga javlja se u različitim inačicama, pri čemu se, kao općeprihvaćena osnovna podjela pojavnih oblika posla leasinga, ističe podjela na posao financijskog i na posao operativnog leasinga. Međutim, u poslovnoj praksi, na nacionalnim tržištima leasinga znatno se razlikuje poimanje posla financijskog leasinga i posla operativnog leasinga. Stoga je s posebnim oprezom potrebno pristupiti navodima iz literature o zastupljenosti tih pojavnih oblika posla leasinga na nacionalnim tržištima leasinga.

Poslovanje leasinga u Europi u stalnom je razvoju, a veći se dio poslovanja nalazi u »rukama« najrazvijenijih europskih zemalja. Leasing pomaže tim zemljama ostvariti snažan industrijski razvoj, pogotovo u prodaji kapitalnih dobara. Ulaskom u Europsku uniju dolazi do snažnog razvoja tržišta leasinga i u novim članicama, pri čemu najveći rast leasinga bilježe upravo najrazvijenije zemlje pristupnice. Kao što se očekivalo, najveći interes za leasing u tranzicijskim zemljama pokazao se u području kupnje vozila, a nakon toga u području kupnje nekretnina, strojeva za proizvodnju i slično.¹⁵

dopustivosti klauzule, pretpostavki za valjanost, sadržaja prava i stvarnopravnih učinaka klauzule o pridržaju prava vlasništva na pripadak broda može doći do primjene samo u situacijama kad se radi o brodu upisanom u jugoslavenski upisnik brodova, bez obzira da li se kao vlasnik, odnosno nositelj prava raspolaganja brodom pojavljuje domaća ili strana društvena pravna osoba ili fizička osoba.« Opširnije vidi Mintas Hodak, Lj., *Jamstva pri stjecanju broda na kredit*, Zavod za pomorsko pravo, historiju i ekonomiku pomorstva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1990., str. 116.

¹³ Marušić, S., *Ugovor o financijskom leasingu*, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Split, Split, 1982., str. 26.

¹⁴ »Aspekt politike financiranja jest strateški kriterij za poduzeće primatelja leasinga kod odlučivanja o uporabljivosti leasinga u konkretnom slučaju. Naime, poduzeća primatelji leasinga više nisu obvezni bilancirati sredstva angažirana za leasing naknadu, te se stvara privid da poduzeća obnavljaju svoju infrastrukturu bez povećanog naprezanja.« Vidi Kaleb, Z., *Ugovor o leasingu...*, *op. cit.*, str. 21.

¹⁵ Više o tome vidi Vizjak, A.; Alkier Radnić, R., Mjesto leasinga u ekonomiji EU, *Tourism and hospitality management*, god. 11 (2005.), br. 2, str. 145.

4. OPĆA OBILJEŽJA UGOVORA O FINANCIJSKOM I OPERATIVNOM LEASINGU ZA PLOVILA – POVIJESNO-PРАВNI KONTEKST RAZVOJA POSLA LEASINGA

U razvoju instituta financijskog leasinga postojale su dvije tendencije koje su se na teorijskoj razini međusobno suprotstavljale. Prva je od njih zastupala stajalište da se ugovor o financijskom leasingu može svrstati u neke od imenovanih ugovora trgovačkog prava. S druge strane, novija je doktrina zastupala stav kako je, s obzirom na specifičnosti tog pravnog posla, logično da se ugovor o financijskom leasingu razvija zasebno ako se razlikuje od nominalnih ugovora. Slijedeći ekonomsku stvarnost odnosa između strana ugovora o financijskom leasingu, taj je ugovor pronašao svoj posebni pravni put.¹⁶ Unutar financijskog leasinga postoje pravne modifikacije od kojih je jedna vezana uz leasing plovila zbog specifičnosti plovila kao objekta leasinga.

Tipične odredbe ugovora o financijskom leasingu koji nastaju kao tipski ugovori,^{17,18} pokazuju da na području autonomnog trgovačkog prava nastaje samostalni ugovorni odnos koji podsjeća na najam, zakup ili kupoprodaju, ali se u određenim točkama znatno razlikuje od njih.¹⁹ Na primjer, u trostranom odnosu financijskog leasinga nije uvijek moguće primijeniti pravila iz trgovačkog prava o posljedicama nemogućnosti izvršenja obveza kao u dvostranim ugovornim odnosima.²⁰

Dok su zakonodavstvo, doktrina i sudska praksa imali, ponekad, dijagonalno suprotna stajališta o pojedinim aspektima financijskog leasinga, poslovna je praksa uspostavila svoja jedinstvena rješenja za reguliranje ugovora o financijskom leasingu u nacionalnim i međunarodnim okvirima. To je bilo nužno kako bi suvremena tehnika financiranja bolje funkcionirala i zadovoljila potrebe rastućeg gospodarstva koje zahtjeva pokretnu investicijsku opremu bez ulaganja vlastitog kapitala, pa je bilo potrebno napustiti postojeća pravila trgovačkog prava i izgraditi samostalni pravni okvir.²¹

¹⁶ Miklaušić, R., Pojam financijskog leasinga, *Pravo u gospodarstvu*, god. 37 (1998.), br. 2, str. 186.

¹⁷ Svi ugovori o leasingu plovila u Republici Hrvatskoj su tipski ugovori.

¹⁸ Brežanski, J., Ugovor o leasingu – novo zakonsko uređenje, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 29 (2008.), br. 1, str. 626.

¹⁹ »...ugovoru koji često nastaje kao adhezijski ili tipski...« Vidi Marušić, S., Sklapanje ugovora o leasingu, *Informator*, br. 4588, 1998., str. 13.

²⁰ Više o tome vidi Buhl, H. U., Finanzierungsleasing und wirtschaftliches Eigentum: Kritische Anmerkung und Ergänzungen zum Beitrag von Körner/Weiken, *Betriebs-Berater*, god. 47 (1992.), br. 15, str. 1033-1042.

²¹ Primjer kako je sudska praksa tretirala kupoprodajne ugovore (poslove) prije stupanja na snagu prvog Zakona o leasingu kao ugovore o financijskom leasingu: »...18 ugovora o prodaji plovila je sklopljeno prije stupanja na snagu prvog Zakona o leasingu (Narodne novine 135/06),

Danas je financijski leasing samostalna pojava autonomnog trgovačkog prava.²² Ugovor o financijskom leasingu je standardni, adhezijski i tipski ugovor koji je povezan s najmom, zakupom²³ i kupoprodajom, te kao takav predstavlja osnovu financijskog leasinga kao zasebnog ugovornog oblika.²⁴

ZL/06, koji je stupio na snagu 21. prosinca 2006. i bio na snazi do 4. prosinca 2013. kad je stupio na snagu Zakon o leasingu (Narodne novine 141/13), ZL/13, a dva su ugovora o financijskom leasingu sklopljena nakon stupanja na snagu ZL/06-a; da je prema prirodi sklopljenih ugovora, neovisno kako su stranke nazvale te ugovore, u svim slučajevima riječ o financijskom leasingu, čije su osnovne karakteristike slijedeće: najmom se prenosi vlasništvo nad sredstvom najmoprimcu po završetku razdoblja najma; najmoprimac ima opciju kupiti sredstvo po cijeni za koju očekuje da će biti dosta niža od fer vrijednosti na datum kada se opcija može izvršiti tako da je na početku najma dosta izvjesno da će se opcija izvršiti; razdoblje najma je veći dio ekonomskog vijeka sredstva, čak iako vlasništvo nije preneseno; na početku najma sadašnja vrijednost minimalnih plaćanja najma veća je ili jednaka fer vrijednosti iznajmljenog sredstva; iznajmljena imovina je posebne vrste tako da je samo najmoprimac može koristiti bez većih modifikacija; da je i iz cijelog dužničko-vjerovničkog odnosa razvidno da se radi o poslovima financijskog leasinga, neovisno o nazivu ugovora. Naime, financijski leasing ili, kako se još naziva 'najam kapitala' bitno se razlikuje u strukturi kalkulacije kod davatelja leasinga od kalkulacije proizvođača ili trgovca. Leasing društvo uobičajeno kupuje sredstva radi davanja u najam, a ne zbog daljnje prodaje. Trošak nabave ili knjigovodstvena vrijednost sredstva jednaka je tržišnoj, prodajnoj cijeni na početku najma, a profitna orijentacija najmodavca sadržana je u naplatama najmnine sa ugrađenom stopom povrata, odnosno kamatnom stopom; nadalje, 18 ugovora, koji su bili sklopljeni 2005. i 2006. godine, sklopljeni su prije donošenja ZL/06, tako da je u tim ugovorima 'prodavatelj' po navedenim pravnim poslovima zapravo leasing društvo, a ne klasični trgovac. Zbog razlike u prirodi pravnog posla između kupoprodajnog ugovora i ugovora o leasingu, za prvih 18 Ugovora sklopljeni su i Sporazumi o zasnivanju založnog prava na pokretnoj imovini, koji čine jedinstvenu dokumentaciju, a sastavni dio su i Opći uvjeti. Na ovaj način su kupoprodajni ugovori (poslovi) prilagođeni uvjetima koji bi bili da su sklopljeni prema propisima koji reguliraju leasing ugovore (poslove). Opći uvjeti su posebno sačinjeni za Ugovore o prodaji uz obročnu otplatu, a posebno za Ugovore o leasingu, ali su svi uvjeti koje propisuju prilagođeni prirodi poslovnog odnosa, a to je prvenstveno financiranje kupnje plovila; da se svi predmetni ugovori mogu tretirati kao ugovori kojima se financira stjecanje poslovne imovine, tako su odnosi između tužitelja i društva T. Y. d.o.o. u prvom redu iz područja financijskih, a ne trgovačkih transakcija pa je za poduzetnika taj odnos najbližnji kreditiranju koje zahtjeva instrumente osiguranja (sporazum o osiguranju tražbine, Opći uvjeti, instrumenti osiguranju) tražbina u visini glavnice i kamate kao naknade za angažirani kapital, stoga je leasing besposjedovni oblik osiguranja tražbina.« Vidi Općinski sud u Splitu, Građanski odjel, Po 9772011-66 od 26. siječnja 2023.

²² »S obzirom na sve specifičnosti pravnih odnosa koji nastaju na temelju ugovora o leasingu u odnosu na bilo koji dosad poznati imenovani obveznopravni ugovor, sve više prevladava shvaćanje da se radi o samostalnom ugovoru autonomnog privrednog prava.« Vidi Mintas Hodak, Lj., *Jamstva pri stjecanju broda...*, *op. cit.*, str. 123.

²³ »...očito je da je leasing odnos koji ima mnogo sličnosti sa ugovorom o zakupom...«, *ibid.*

²⁴ Miklaušić, R., *Pojam financijskog leasinga*, *op. cit.*, str. 187.

Za suvremeno određivanje financijskog leasinga treba istaknuti kako su glavne strane: primatelj leasinga, davatelj leasinga kao financijer i isporučitelj objekta leasinga te proizvođač objekta leasinga.²⁵

Financijski leasing, u praksi, najčešće se ostvaruje kao trostrani, odnosno indirektni leasing, iako u financijskom leasingu postoje leasing konstrukcije u kojima je odnos dvostran pa se takav odnos naziva direktan financijski leasing. Primjetno je u suvremenom poslovanju, pogotovo u automobilskoj industriji, da proizvođači automobila osnivaju vlastita leasing društva koja kontroliraju te putem financijskog leasinga nude vozila na tržištu.²⁶

S obzirom na široku primjenu financijskog leasinga u nabavi različitih pokretnina, uključujući leasing plovila,²⁷ najčešće se govori o pravnom poslu indirektnog financijskog leasinga. U takvom pravnom poslu gdje je objekt leasinga plovilo, glavni je subjekt leasing društvo kao davatelj objekta leasinga. Davatelj leasinga kupuje plovilo, po nalogu primatelja leasinga, od proizvođača ili dobavljača, a po prethodnom odabiru budućeg primatelja leasinga, te postaje vlasnik plovila. Istodobno, davatelj leasinga daje primatelju plovilo na uporabu i korištenje pod određenim uvjetima i na određeni rok utvrđen ugovorom o financijskom leasingu. Tako se pravni posao sastoji od dva ugovorna odnosa – kupoprodaje i leasinga.²⁸

²⁵ Marušić, S., *Sklapanje ugovora o leasingu*, *op. cit.*, str. 13.

²⁶ Oechsler, J., *Schuldrecht Besonderer Teil Vertragsrecht*, Verlag Franz Vahlen, München, 2003., str. 276.

²⁷ Za potrebe ovog rada koristi se pojam plovilo, bez obzira na to što u hrvatskoj zakonskoj terminologiji taj pojam ne postoji. Pomorski zakonik (*Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015 i 17/2019) u čl. 5. definira pojmove iz zakonika u kojem ne određuje definiciju pojma plovilo. Želja je autora da se pod pojmom plovilo podrazumijevaju svi plovni objekti koji su predmet poslovne prakse leasinga u Republici Hrvatskoj. Hrvatska poslovna praksa, kroz ugovore i opće uvjete poslovanja, takve objekte leasinga naziva »plovilima«.

²⁸ »Ugovorom o leasingu davatelj leasinga se obvezuje pribaviti (kupiti) objekt leasinga od dobavljača i predati ga korisniku leasinga na korištenje, a korisnik leasinga se obvezuje davatelju leasinga plaćati ugovorenu naknadu. Premda ugovor o leasingu, osim ugovora o zakupu, sadržava u sebi elemente ugovora o prodaji s obročnom otplatom cijene i ugovora o prodaji s pridržajem prava vlasništva, na temelju tog ugovora ne može se steći vlasništvo objekta leasinga. Pravna praksa je usuglašena u ocjeni da je ugovor o leasingu prvenstveno složeni ugovor, trgovački ugovor koji u sebi sadrži elemente ugovora o zakupu, ugovora o prodaji s obročnim otplatama cijene (čl. 550. ZOO) te ugovora o prodaji sa zadržanjem prava raspolaganja (čl. 540. ZOO). Međutim, nedvojbeno je da primatelj leasinga na temelju samog ugovora o leasingu ne može steći pravo vlasništva na predmetu leasinga.« Vidi Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4622/04 od 22. studenoga 2007.

Plovilo je dodirna točka ovih dvaju odnosa u kojemu se spajaju tri subjekta i dva ugovorna odnosa. Te dodirne točke određuju da je bez ugovora o leasingu kupoprodajni ugovor ništavan jer je za davatelja bez osnovne svrhe i cilja koji su sadržani u samoj konstrukciji leasinga. To je stoga što se kupoprodajni ugovor između proizvođača ili dobavljača plovila i davatelja leasinga sklapa tek nakon što budući primatelj leasinga dogovori sve uvjete i elemente kupoprodaje s proizvođačem ili dobavljačem. Tako je ujedno budući davatelj objekta leasinga u cijelosti isključen iz procesa pregovaranja u poslu kupoprodaje. On sudjeluje u procesu kupoprodaje samo pri sklapanju ugovora o kupoprodaji čime ostvaruje osnovnu gospodarsku svrhu financijskog leasinga, a to je financiranje.

U takvom poslu postoji veliki rizik financiranja, pogotovo u poslu leasinga plovila zbog vrlo velike vrijednosti plovila. Zbog toga davatelj leasinga pri ugovaranju leasinga pažljivo ispituje sve okolnosti urednog poslovanja budućeg primatelja leasinga kako bi osigurao svoje gospodarske i poslovne interese. U poslovnoj praksi, davatelj leasinga obično sklapa i ugovor o refinanciranju koji direktno utječe na prava i obveze iz ugovora o financijskom leasingu.²⁹

Proučavajući opće uvjete poslovanja davatelja financijskog leasinga za pokretnine općenito, a pogotovo u Republici Hrvatskoj, pokazuje se kako su sadržaji ugovora o financijskom leasingu ustaljeni u poslovnoj praksi, bez obzira na to što je riječ o promjenljivom i fleksibilnom ugovoru koji je, prije svega, proizašao iz poslovne prakse. Taj se ugovor neprestano razvija i prilagođava potrebama primatelja leasinga i novim tehnološkim dostignućima koja postaju objekti leasinga, kao i neprestanim promjenama na financijskom tržištu. Analiza ugovornih obrazaca i općih uvjeta poslovanja ukazuje na prisutnost oneroznih odredbi što od primatelja leasinga zahtijevaju opreznost.

Za suvremeno određivanje posla financijskog leasinga plovila, važno je, osim općih značajki, utvrditi ključne odrednice koje određuju gospodarske učinke ovog pravnog posla i karaktere prava i obveza strana iz ugovora o financijskom leasingu. Stoga su važne sljedeće odrednice posla financijskog leasinga: leasing naknada koju primatelj leasinga u pravilu mjesečno plaća davatelju leasinga, pravo vlasništva plovila tijekom trajanja ugovora o leasingu, rok uporabe plovila od primatelja leasinga te održavanje plovila tijekom trajanja ugovora s posebnim osvrtom na redovno i izvanredno održavanje. Također, važne odrednice posla financijskog leasinga su prava i obveze strana u vezi s oštećenjem i propasti plovila, pogotovo jer se veliki broj sklopljenih ugovora o financijskom leasingu odnosi na tehnički nova i neprovjerena plovila, što povećava rizik od oštećenja i propasti zbog raznih

²⁹ Marušić, S., Sklapanje ugovora o leasingu, *op. cit.*, str. 14.

objektivnih okolnosti. Najvažnija je odrednica ovog posla investicijski rizik, koji određuje poslovni, odnosno gospodarski uspjeh leasing posla.³⁰

S druge strane, u poslu operativnog leasinga važno je istaknuti kako se radi, u pravilu, o izravnom leasingu, što znači da ne postoji trostrani odnos između proizvođača, odnosno dobavljača te davatelja i primatelja leasinga. To se razlikuje od posla financijskog leasinga. Ovdje proizvođači plasiraju svoje proizvode na tržište putem operativnog leasinga.³¹

U slučaju operativnog leasinga, obično se sklapa ugovor na neodređeno vrijeme, a kada se sklapa ugovor na određeno vrijeme, ono je uvijek kraće od redovnog ekonomskog vijeka trajanja objekta leasinga, te se taj ugovor uvijek može otkazati. Važno je istaknuti kako je, za razliku od financijskog leasinga, investicijski rizik na davatelju leasinga.³²

Ova obilježja nisu jedina obilježja pravnog posla operativnog leasinga, odnosno ugovora o leasingu. Ugovor o operativnom leasingu sadržava i druge bitne značajke koje određuju ovaj posao u smislu prava i obveza ugovornih strana. Ovdje je bilo bitno istaknuti razlikovna obilježja operativnog leasinga u usporedbi s financijskim leasingom jer su upravo ove značajke znatno različite između ovih dvaju poslova leasinga. Ta obilježja nisu čvrsto propisana te su u poslovnoj praksi i u zakonodavnim okvirima dopuštena različita odstupanja.³³

Navedena obilježja koja razlikuju operativni i financijski leasing samo su jedan od načina utvrđivanja specifičnosti ovog pravnog posla, uključujući posebnosti ugovora o leasingu, kao i posebnosti koje se odnose na financijski ili operativni leasing plovila.³⁴

³⁰ O funkciji financijskog leasinga općenito, vidi Miklaušić, R., *Funkcija financiranja i financijski leasing*, *Hrvatska gospodarska revija*, god. 46 (1997.), br. 3, str. 312-316; Marušić, S., *Ugovor o financijskom leasingu*, *op. cit.* u bilj. 13; Žunić Kovačević, N., *Financijski leasing*, magistarski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2001.; Liu, G., *Finance Leasing in International Trade*, doktorska disertacija, Birmingham Law School, College of Arts and Law, The University of Birmingham, Birmingham, 2010.

³¹ Schopper, A.; Skarics, F., *Das Leasinggeschäft*, Apathy, P.; Iro, G.; Koziol, H. (ur.), *Österreichisches Bankvertragsrecht – Band VII: Leasing, Factoring und Forfaitierung*, Verlag Österreich, Wien, 2015., str. 28, 38.

³² *Ibid.*, str. 28.

³³ Više o tome vidi Cinotti, K., *Operativni leasing i neke dvojbe u praksi*, *Suvremeno poduzetništvo*, god. 11 (2004.), br. 9, str. 3-8.

³⁴ »Za razliku od operativnog leasinga, financijski leasing opreme (pa tako i brodova) je po trajanju dugoročan, uz temeljni uvjet (basic term) da je jednostavno neotkaziv kroz određeno fiksno vremensko razdoblje. Trajanje financijskog leasinga opreme odgovara obično vremenskom vijeku trajanja opreme uzete u leasing (ili samo nešto kraće), pa se stoga

Prethodno utvrđena karakteristična obilježja posla operativnog leasinga, kao i različitosti između operativnog leasinga i tipičnih ugovora trgovačkog prava, poput kupoprodaje, najma i zakupa, jasno pokazuju da se posao operativnog leasinga razlikuje od kupoprodaje jer mu svrha nije trajni prijenos vlasništva na objektu leasinga. Svrha je operativnog leasinga privremeni naplatni prijenos radi uporabe objekta leasinga.

Razgraničenje posla financijskog leasinga od posla najma, odnosno zakupa, moguće je te se lako mogu utvrditi razlikovna obilježja. S obzirom na navedene karakteristike posla operativnog leasinga, može se primijetiti njegova velika sličnost s poslom najma i zakupa. Ova važna teorijska odrednica posla operativnog leasinga, koja ga razlikuje od posla financijskog leasinga, općenito je prihvaćena i približava posao operativnog leasinga najmu i zakupu.

Financijski leasing nedvojbeno je najistaknutiji oblik leasinga, što ga čini primarnim fokusom znanstvene i pravne teorije. S druge strane, pojam operativnog leasinga često se zanemaruje jer se posao financijskog leasinga poistovjećuje s poslom leasinga općenito, dok se posao operativnog leasinga izjednačuje s poslom najma. U pravnoj je literaturi izuzetno teško pronaći tekstove o operativnom leasingu jer rasprave o najmu ne uključuju i operativni leasing, dok se rasprave o leasingu uglavnom odnose samo na financijski leasing. Dakle, teoretičari koji se bave trgovačkopравnim ugovorima, a pogotovo ugovorima o najmu, ne navode operativni leasing.³⁵

Poslovna praksa na tržištima u Republici Hrvatskoj i referentnim zemljama Europe, prije svega u Njemačkoj i Austriji, prihvaća stav da se posao leasinga uglavnom odnosi na financijski leasing.³⁶ S druge strane, operativni leasing smatra se pravnom konstrukcijom koja je po svojim karakteristikama, odnosno opcijama u ugovorima, te pravima i obvezama bliža najmu i zakupu. To je stoga što po ugovoru o operativnom leasingu primatelj leasinga nije u mogućnosti steći pravo vlasništva

oprema kroz to razdoblje i amortizira (tzv. 'full pay out leasing').« Vidi Mintas Hodak, Lj., *Jamstva pri stjecanju broda...*, op. cit., str. 123.

³⁵ Von Blank, H.; Börstinghaus, U. P., *Miete: Das gesamte BGB-Mietrecht Kommentar*, Verlag C. H. Beck, München, 2008.

³⁶ Na primjer, o ovim odnosima u Velikoj Britaniji vidi Adams, J. N., *Commercial Hiring and Leasing*, Butterworths Law, London/Edinburgh, 1989., str. 53; Liu, G., *Finance Leasing...*, op. cit., str. 18. U Njemačkoj je jednaka situacija kao i u Velikoj Britaniji. Ugledni časopis uglavnom sadržava tekstove o financijskom leasingu. Više o tome vidi *Leasing in Deutschland 2015*, Mudersbach, M. (ur.), Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Berlin, 2015., <https://bdl.leasingverband.de/fileadmin/downloads/broschueren/marktstudien/bdl-marktstudie-2015.pdf> (pristup 23. rujna 2021.).

nad objektom leasinga. Ovakav je stav poslovne prakse, prije svega, uvjetovan činjenicom da je financijski leasing kao pravni posao prisutan na tržištu već dulje vrijeme, kao i da međunarodni dokumenti određuju operativni leasing kao zakup.³⁷

Pojam operativnog leasinga pojavio se u SAD-u u prvoj polovici dvadesetog stoljeća. Ovaj je pojam nužno povezan s engleskim pojmom *operating lease* uz promjene karakteristične za određeno povijesno razdoblje i razvoj različitih oblika tog posla te različitih oblika najma kao trgovačkopravnog instituta. Stoga je ovdje nužno obuhvatiti najvažnije povijesne točke, a to su, prije svega, važni dokumenti koji se pojavljuju u tom povijesnom kontekstu.

Jedan od relevantnijih znanstvenih radova je *History of Equipment Leasing*, autora Nevitta i Fabozzia,³⁸ koji se bavi nastankom pojma operativnog leasinga. Autori ističu da su se u prvoj polovici dvadesetog stoljeća gospodarstvenici počeli baviti operativnim »najmom«. Najmodavac bi davao najmoprimcu stvar na temelju ugovora, a ta bi stvar bila upotrijebljena tako da njome upravljaju zaposlenici najmodavca u ime i za račun najmoprimca.³⁹

Kada je financijski leasing početkom šezdesetih godina dvadesetog stoljeća percipiran u trgovačkopravnoj i poslovnoj praksi u Europi, taj se posao pojavio kao novoosnovani financijski institut. Na temelju ovog instituta najmodavac ostvaruje potpunu nadoknadu investicijskih sredstava i troškova kroz zakupnine koje se obvezuje plaćati najmoprimac tijekom neotkazivog razdoblja kako je određeno ugovorom⁴⁰ Dok se na području Europe ustaljivao novi gospodarsko-pravni institut, u SAD-u nastaje modifikacija tog oblika financijskog leasinga, transformirajući ga iz posla usmjerenog prema potpunoj amortizaciji troškova u posao usmjeren na djelomičnu amortizaciju investicijskih troškova najmodavca.⁴¹

³⁷ Leaseurope, Annual Statistical Enquiry 2021., https://www.leaseurope.org/_flysystem/s3?file=Statistics/Annual%20statistics/Leaseurope%20Annual%20Statistical%20Enquiry%202021_Summary%20Report_V2.pdf (pristup 21. ožujka 2023.)

³⁸ Nevitt, P. K.; Fabozzi, F., *History of Equipment Leasing*, *The Journal of Equipment Lease Financing*, god. 3 (1985.), br. 1, str. 48-61.

³⁹ *Ibid.*, str. 51.

⁴⁰ U ovom radu možemo također spomenuti i druge pravne poslove koji su, uz leasing, na približno sličan način tražili svoje mjesto u gospodarskom i pravnom prostoru. Na primjer, ugovor o zakupu broda uz opciju kupnje po tipskom ugovoru BARECON »A« ili Hire/Purchase Agreement. Vidi Mintas Hodak, Lj., *Jamstva pri stjecanju broda...*, *op. cit.*, str. 117-120.

⁴¹ Uporabu izraza *operating*, *operating lessee* i *operating lease* u poslovnoj praksi vidi Baker, L. N., *Oil and Gas: Power of Lessee to Surrender Lease without Consent of Holder of Overriding Royalty*, *California Law Review*, god. 30 (1942.), br. 2, str. 200-204; Davidson, R. D.; Wernimont, K., *Tenure Agreements in Oklahoma Oil Fields*, *The Journal of Land & Public Utility Economics*, god. 19 (1943.), br. 1, str. 40-58.

U europskoj se literaturi financijskim leasingom naziva leasing u kojem leasing društvo tijekom neotkazivog razdoblja leasinga u cijelosti nadoknađuje troškove nabave i proizvodnje te investicijske troškove kroz mjesečne leasing rate. Operativni leasing utvrdio se kao pravni posao u kojemu se ugovor o leasingu sklapa na otkazivo razdoblje tijekom kojeg se kroz mjesečne leasing rate ne nadoknađuju u cijelosti investicijski troškovi davatelja leasinga. Osim toga, financijski leasing prihvaćen je kao trostrani pravni posao, a operativni leasing kao dvostrani pravni posao između primatelja leasinga i proizvođača objekta leasinga, koji je ujedno i davatelj leasinga. O tome svjedoče radovi prvih autora koji su se bavili poslom leasinga u europskoj literaturi, a čija su stajališta u velikoj mjeri prihvaćena u novijoj europskoj literaturi.⁴²

U poslovnoj su se praksi s vremenom počeli javljati ugovori o leasingu koji omogućuju djelomičnu amortizaciju investicijskih troškova davatelja leasinga putem mjesečnih leasing rata. To je rezultat različitih poreznih i računovodstvenih tretmana koje su uvele pojedine države, što je utjecalo na pojavu novih leasing odnosa. U Njemačkoj je 1971. godine donesena Uredba o leasingu pokretnina s punom amortizacijom,⁴³ kojom su propisani kriteriji prema kojima će se objekt leasinga poreznopravno pripisati primatelju leasinga, čime se učinak leasinga izjednačuje s poslom kupoprodaje kad je riječ o poreznopravnom tretmanu objekta leasinga. Posljedično su se u poslovnoj praksi pojavili ugovori s djelomičnom amortizacijom kao glavnom karakteristikom operativnog leasinga.

Svakako je važno istaknuti da razgraničenje između financijskog i operativnog leasinga nije bilo jednostavno ni na početku njihova nastanka ni danas, s obzirom na sve navedene okolnosti. Općenito postoji vrlo mala zainteresiranost da teorija i praksa odjeljuju ova dva glavna podtipa leasinga. Čak i *Leaseurope*,⁴⁴ kao krovno europsko udruženje leasing društava, u svojim godišnjim i sličnim izvješćima ne razdvaja financijski i operativni leasing. Za usporedbe i korištenje tih podataka bilo bi potrebno razlučiti prisutnost financijskog i operativnog leasinga u gospodarstvu, iako treba istaknuti kako *Leaseurope* u svojim izvješćima razdvaja posao leasinga od posla kratkoročnih zakupa.⁴⁵

⁴² U njemačkoj literaturi, na primjer, Hans-Friedrich von Ploetz u djelu iz 1968. godine utvrđuje dvije vrste leasinga, financijski i operativni, koji se razlikuju prema trajanju ugovora i njegovoj otkazivosti. Opširnije vidi Von Ploetz, H.-F., *Der Leasing-Vertrag*, Gabler Verlag, Wiesbaden, 1968., str. 16, 17.

⁴³ BFH, IV R 144/66 od 26. siječnja 1970.

⁴⁴ Leaseurope, <http://www.leaseurope.org/index.php?page=about-us> (pristup 23. siječnja 2023.).

⁴⁵ Leaseurope, Preliminary 2021 Survey Results for the Leasing Sector, <https://www.leaseurope.org/preliminary-2021-survey-results-leasing-sector> (pristup 23. siječnja 2023.).

Od važnijih promatranih zemalja svakako treba uzeti u obzir primjer Njemačke. Njihovo udruženje leasing društava (BDL)⁴⁶ koje broji oko sto pedeset članica, prema statističkim podacima za 2019. godinu⁴⁷ iskazuje kako su ugovori o financijskom leasingu prevladavali s 47 % udjela, dok su ugovori o najam-kupnji činili 15 %, a ugovori o operativnom leasingu 38 % udjela. Ugovori o operativnom leasingu, prema izvješćima BDL-a, odnose se na ugovore koji se ne temelje na načelu pune amortizacije, što znači da davatelj leasinga mora poduzeti više poslova kako bi nadoknadio svoje investicijske troškove.⁴⁸ Stavovi ovog udruženja su takvi da je operativni leasing ugovor o leasingu s djelomičnom amortizacijom investicijskih troškova davatelja leasinga u kojemu davatelju ostaje neamortizirani ostatak vrijednosti.⁴⁹

Jednako tako je i poimanje posla operativnog leasinga u austrijskoj poslovnoj praksi u kojoj se poslom operativnog leasinga, također, smatra posao u kojemu protekom jednog sklopljenog ugovora nije moguće amortizirati sve troškove davatelja leasinga. Protekom jednog sklopljenog ugovora o operativnom leasingu ostaje neamortizirani ostatak vrijednosti koji se nadoknađuje od istog primatelja leasinga. Austrijsko udruženje za leasing ne razdvaja operativni i financijski leasing,⁵⁰ ali zbog slične dinamike u gospodarstvu, austrijsko i njemačko tržište je usporedivo.

⁴⁶ Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Leasingverband, <https://bdl.leasingverband.de/der-bdl/ueber-uns/> (pristup 25. veljače 2023.).

⁴⁷ U izvješću za 2019. godinu se navodi: »Članovi BDL-a zaključuju ugovore o financijskom leasingu, kao i ugovore o leasingu s preostalim vrijednostima i ugovore o otkupu najma. Financijski leasing temeljem uredbe o leasingu (ugovori o punoj amortizaciji i djelomičnoj amortizaciji) činio je udio od 47% u ukupnom novom poslovanju u 2019. godini. To uključuje ugovore srednjoročnog ili dugoročnog trajanja čiji je osnovni period najma kraći od uobičajenog vijeka upotrebe predmeta i koji su najmoprimci usmjereni na potpunu amortizaciju najamnog predmeta. Novo poslovanje poraslo je za 20% u odnosu na prethodnu godinu. Ugovori o operativnom leasingu (ugovori s otvorenim rezidualnom vrijednošću) imali su udio od 38% u 2019. godini. Prema financijskom razumijevanju, ovaj pojam označava ugovore o leasingu u kojima najmodavac snosi investicijski rizik. Potpuna amortizacija nastaje samo kada se novi ugovor o leasingu zaključi s istim ili drugim primateljem leasinga ili kada se imovina proda na vlastitu odgovornost leasing društva. Te su se varijante ugovora već učvrstile u IT-u i leasingu automobila (ugovori za kilometar) – posebno u vezi sa servisnim komponentama. Novo poslovanje poraslo je za 7% u 2019.« Vidi Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), *Leasing in Deutschland*, <https://bdl.leasingverband.de/leasing/marktzahlen/leasing-markt/> (pristup 23. rujna 2021.).

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ U izvješću za 2020. godinu, navodi se samo broj ugovora (770.000) i vrijednost (26 milijarde eura). Vidi Verband Österreichischer Leasing-Gesellschaften (VÖL), <https://www.leasingverband.at/verband/> (pristup 23. rujna 2021.).

Izvor za navedena istraživanja austrijske i njemačke poslovne prakse su brošure i druga slična izdanja te mrežne stranice austrijskog udruženja leasing društava (*Verband Österreichischer Leasing-Gesellschaften (VÖL)*)⁵¹ i njemačkog udruženja leasing društava (*Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL)*).⁵² Iz tih je izvora vidljivo da nove inačice leasinga zauzimaju važno mjesto na tržištu te da postoji trajni trend u promjeni karakteristika poslova leasinga, a time i njihova ugovaranja.

Svakako se može zaključiti da se prema svojim obilježjima, a pogotovo prema praksi njemačkih i austrijskih leasing društava, danas pod poslom operativnog leasinga podrazumijeva oblik neizravnog leasinga u kojemu se primatelj leasinga, na temelju ugovora o leasingu, obvezuje davatelju leasinga isplaćivati mjesečne obroke kojim se samo djelomično nadoknađuju investicijski troškovi.

Unatoč tomu što je posao operativnog leasinga s opisanim obilježjima danas u znatnom opsegu prisutan i na austrijskom i na njemačkom tržištu leasinga, novija austrijska i njemačka literatura, uključujući i izdanja standardnih djela o poslovima leasinga objavljena 2018. godine, i dalje u žarištu svog interesa ima samo posao financijskog leasinga kao »pravi« financijski leasing, odnosno ugovore o financijskom leasingu kao zakonom uređene ugovore o leasingu. Ipak, bez obzira na prividnu zamršenost u raščlanjivanju i nastanku novih oblika leasinga uz financijski leasing, u razvoju ovih podtipova poslova leasinga u teoriji je prisutan pojam leasinga »prve« i »druge« generacije. Za posao financijskog leasinga, odnosno općenito za prve poslove leasinga,⁵³ u literaturi se ističe kako je riječ o »ugovorima prve generacije«.⁵⁴

Analiza povijesno-pravnog konteksta financijskog i operativnog leasinga, kao i općih značajki posla i ugovaranja s posebnim osvrtom na plovila, predstavlja utvrđivanje okvira u kojem svaka poslovna, odnosno pravna akvizicija u

⁵¹ Za austrijsko udruženje vidi *Verband Österreichischer Leasing-Gesellschaften (VÖL)*, *Leasing in Österreich*, Wien, 2014., https://www.leasingverband.at/wp-content/uploads/2017/03/V%C3%96L_Brosch%C3%BCre-aktuelle-Version-Auflage-2014.pdf (pristup 23. rujna 2021.).

⁵² Za njemačko udruženje vidi *Leasing in Deutschland 2007*, Gödel, R. (ur.), Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Berlin, 2007., <https://bdl.leasingverband.de/fileadmin/downloads/broschueren/marktstudien/marktstudie-2007.pdf> (pristup 23. rujna 2021.); *Leasing in Deutschland 2015*, *op. cit.* u bilj. 36.

⁵³ Pojedini njemački autori pod »leasingom prve generacije« podrazumijevaju najmove kojima su se potkraj devetnaestog stoljeća bavili *Bell Telephone Company* i drugi proizvođači. Vidi Berghammer, H., *Leasing als Finanzierungsalternative und die Entwicklung des Leasing in Österreich*, magistarski rad, Johannes Kepler Universität Linz, Linz, 2008., str. 4.

⁵⁴ Marek, M., *Geschichte des Leasing – Abriss einer beeindruckenden Entwicklung*, Arbeitspapiere, Fakultät für Wirtschaftswissenschaften an der Universität Paderborn, Neuen Folge br. 73, 2001., str. 7.

nabavi plovila mora započeti leasingom. Utvrđivanje dosega osnovnih značajki ovog pravnog posla nabave plovila nužan je kako bi se sagledali svi oni ekonomski i pravni rizici i posljedice koje može donijeti ovakav pravni posao. Bez toga je nemoguće razumjeti posebnosti koje poslovna i pravna praksa leasinga plovila nosi u procesu ugovaranja i provedbe ugovora o leasingu.

5. POSEBNOSTI UGOVARANJA LEASINGA PLOVILA

5.1. Općenito o glavnim pravima i obvezama ugovora o financijskom i operativnom leasingu u poslu neizravnog i izravnog leasinga plovila

Za raspravu o pitanju radi li se o poslu izravnog ili neizravnog leasinga odlučan je karakterističan sadržaj⁵⁵ ugovora o leasingu plovila koji se odnosi na prava i obveze ugovornih strana.⁵⁶ Posao neizravnog leasinga plovila u svojoj suštini je takav posao u kojemu uz davatelja i primatelja leasinga sudjeluje i dobavljač ili proizvođač plovila. U odnosu na izravni leasing, neizravni leasing češći je oblik leasinga u poslovnoj praksi u Republici Hrvatskoj.⁵⁷

Kada se raspravlja o karakterističnom sadržaju i suštini ugovora o leasingu plovila, važno je istaknuti i tumačenje ugovora u cjelini i njegovih pojedinih odredbi. Zakonodavac uvijek podrazumijeva tumačenje ugovora tako da mu pristupa posebno u svakom pojedinom slučaju, uvažavajući posebnosti konkretnog ugovora, odnosno pravnog posla. To vrijedi i za ugovore o leasingu plovila. Primjenitelji norme određuju njezinu svrhu koju ugovor ima među stranama u svakom slučaju posebno.⁵⁸

⁵⁵ »Ugovor o leasingu je ugovor kojeg sklapaju davatelj i primatelj (korisnik) leasinga. Tim se ugovorom davatelj leasinga obvezuje financirati objekt ugovora ili tako da ga sam izradi, odnosno kupi ili dade izraditi kod treće osobe (dobavljača objekta leasinga), sve po narudžbi primatelja i predati ga primatelju na korištenje, a primatelj (korisnik) se obvezuje da će preuzeti objekt leasinga i koristiti ga na uobičajeni način, da će davatelju plaćati ugovorenu naknadu kroz određeno vremensko razdoblje trajanja tog ugovora te da će nakon prestanka važenja tog ugovora (1) otkupiti objekt leasinga (opcija kupnje) ili (2) ga vratiti davatelju leasinga odnosno (3) nastaviti s njegovim korištenjem.« Vidi Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, XXVIII Pž-4882/04-3 od 11. rujna 2007.

⁵⁶ Općenito o podjeli posla leasinga vidi Brežanski, J., *Ugovor o leasingu...*, *op. cit.*, str. 6-9.

⁵⁷ Iz sadržaja općih uvjeta poslovanja leasing društava jasno proizlazi da su svi opći uvjeti takvi da pretpostavljaju prisutnost dobavljača, odnosno proizvođača objekta leasinga kao treće strane u poslu leasinga.

⁵⁸ Ugovaranje leasinga plovila, kao i kod ugovaranja kada su druge pokretne objekti leasinga, uvijek se odvija putem prihvaćanja općih uvjeta poslovanja. Time se budućem primatelju leasinga onemogućuje pregovaranje u konkretnom poslu leasinga.

Poslovna se uloga davatelja leasinga u poslu neizravnog leasinga plovila sastoji u financiranju nabave ili proizvodnje plovila koje je odabrao primatelj leasinga te omogućavanju uporabe i korištenja plovila tijekom trajanja ugovora o leasingu. Stoga, posebnosti tog pravnog posla, odnosno ugovora o leasingu, ovise o podjeli leasinga na izravni i neizravni leasing.⁵⁹

Drugi spektar promatranja ugovora o leasingu odnosi se na podjelu posla financijskog i operativnog leasinga. Ta se podjela temelji na različitoj podjeli investicijskog rizika u tim poslovima, što je posebno osjetljivo u poslovima leasinga koji uključuju leasing plovila i utječu na karakteristični sadržaj ugovora o leasingu koji sklapaju davatelj i primatelj leasinga, bez utjecaja na glavne obveze ugovornih strana ugovora o leasingu.

Različit broj sudionika u poslovima izravnog i neizravnog leasinga, kao i njihova različita prava i obveze, čine određujuće posebnosti tih posebnih ugovora o leasingu. Upravo radi toga, za raspravu o posebnostima ugovora o leasingu plovila važna je podjela na neizravni i izravni leasing jer se te posebnosti upravo odražavaju u toj podjeli. S druge strane, kod podjele na financijski i operativni leasing, kao što smo više puta ponovili, ključna razlika jest u raspodjeli investicijskih troškova odnosno rizika.

U poslu neizravnog leasinga koji obuhvaća niz međusobno povezanih postupaka i radnji sudionika posla leasinga, uz davatelja i primatelja leasinga, pojavljuje se i dobavljač ili proizvođač plovila kao treća strana posla.⁶⁰

Poslovna uloga davatelja leasinga u tom međusobno povezanom procesu sastoji se u financiranju nabave ili proizvodnje plovila. Primatelj leasinga prethodno je odabrao plovilo, a ugovor o leasingu omogućuje mu uporabu tog objekta leasinga tijekom određenog razdoblja. U svakom poslu neizravnog leasinga, primatelj leasinga plaća davatelju leasinga, u pravilu u mjesečnim obrocima, unaprijed utvrđenu novčanu naknadu za leasing koja služi kao nadoknada investicijskih, odnosno nabavnih troškova.

⁵⁹ Važno je istaknuti kako je podjela leasinga na izravni i neizravni leasing zapravo najvažnija u klasifikaciji leasinga jer najviše utječe na tumačenje i doseg pravnih normi. Ostale podjele su više ili manje vezane uz fiskalne i ostale pogodnosti u poslu leasinga, što je manje važno promatrajući posao leasinga s pravnog stajališta.

⁶⁰ Predmet istraživanja i radova u hrvatskoj literaturi su: obvezni odnos između davatelja leasinga i dobavljača objekta leasinga, obvezni odnos između primatelja leasinga i dobavljača objekta leasinga, kao i obvezni odnos između davatelja leasinga i primatelja leasinga u financijskom leasingu. Vidi Marušić, S., *Leasing brodova – suvremeni način financiranja obnove flote: komentar općih uvjeta poslovanja iz strane prakse*, *Privreda i pravo*, god. 32 (1993.), br. 7-8, str. 455-479; Žunić Kovačević, N., *Financijski leasing*, op. cit. u bilj. 30.

U poslu izravnog leasinga, dobavljač ili proizvođač plovila ne sudjeluje kao treća osoba ili sudionik u procesu. Stoga se i sadržaj glavnih obveza davatelja i primatelja leasinga u ugovoru zaključenom u sklopu posla izravnog leasinga nužno razlikuje od sadržaja glavnih obveza ugovornih strana ugovora o leasingu zaključenog u sklopu posla neizravnog leasinga.

Budući da je davatelj leasinga u poslu izravnog leasinga već vlasnik plovila koje odgovara potrebama primatelja leasinga, jer je on proizvođač objekta leasinga, davatelj leasinga nije obvezan kupiti plovilo za primatelja leasinga, odnosno nema obvezu financiranja.

5.2. Općenito o sporednim obvezama u ugovoru o leasingu u kontekstu specifičnosti ugovaranja leasinga plovila

Bez obzira na to radi li se o izravnom ili neizravnom financijskom leasingu, sporedne obveze su jednake.⁶¹ Ovdje je važno napomenuti kako su pojedine sporedne obveze ugovornih strana ugovora o leasingu karakteristične za svaki pojedini ugovor o leasingu, neovisno o tome u sklopu kojeg oblika posla leasinga se sklapa ugovor o leasingu.⁶² Međutim, neki autori pravne literature ističu kako su sporedna obilježja financijskog ugovora o leasingu takva da ne predstavljaju svakodnevnu praksu ugovaranja. Na primjer, Miklaušić spominje pravo opcije kupnje kao sporednu obvezu u ugovoru o financijskom leasingu. S druge pak strane, Žunić Kovačević također ističe da je opcija kupnje sporedno obilježje ugovora o financijskom leasingu.⁶³ Autorica navodi da su nebitne oznake financijskog leasinga takve da »temeljem njih ne možemo razlikovati ugovor o financijskom leasingu od drugih vrsta leasing ugovora«, što nije slučaj kod prakse operativnog leasinga jer se kod operativnog leasinga u pravilu ne ugovara opcija kupnje.⁶⁴

⁶¹ »Riječ je o takvim oznakama koje jesu svojstvene ugovoru o financijskom leasingu, ali ne označavaju njegov ustaljeni sadržaj i temeljem njih ne možemo razlikovati ugovor o financijskom leasingu od drugih vrsta leasing ugovora.« Vidi Žunić Kovačević, N., *Financijski leasing*, *op. cit.*, str. 59.

⁶² Miklaušić navodi da »...sporedne obveze i prava u financijskom leasingu su: amortizacija opreme, pravo opcije kupnje, servisne usluge leasing društva, odabir, proizvodnja i isporuka opreme.« Više o tome vidi Miklaušić, R., *Pojam financijskog leasinga*, *op. cit.*, str. 189-191.

⁶³ Žunić Kovačević, N., *Financijski leasing*, *op. cit.*, str. 60.

⁶⁴ Ovdje autorica objašnjava da opcija kupnje zapravo predstavlja novi pravni posao koji nije povezan s osnovnim ugovorom o leasingu, pa stoga opcija kupnje nije bitno obilježje ugovora o financijskom leasingu. Žunić Kovačević navodi: »Ako uzmemo da je bitna oznaka

Zakonske tekstove koji se odnose na leasing, odnosno na financijski leasing, a navode klauzulu opcije kupnje, mogli bismo podijeliti u dvije grupe. Prva grupa obuhvaća zakonske tekstove koji klauzuli o pravu opcije kupnje daju kvalifikacijsku važnost jer smatraju da je to bitni element ugovora koji je odlučujući za pravnu kvalifikaciju. Drugu grupu čine zakonski tekstovi koji, doduše, navode klauzulu o pravu opcije kupnje, ali ona nema važnost kvalifikacijskog elementa ugovora.⁶⁵ U navedenim pravnim sustavima, ako strane žele da se njihova transakcija kvalificira kao financijski leasing, moraju ugovoriti klauzulu o pravu opcije kupnje u korist primatelja leasinga jer je riječ o bitnom elementu ugovora. Klauzula ne smije biti stipulirana tako da se opcija može iskoristiti na početku ili tijekom trajanja ugovora o leasingu, a ni tako da isplatom posljednjeg obroka naknade leasinga vlasništvo opreme automatski prelazi na primatelja. Dakle, samo pravilno stipulirana klauzula o pravu opcije kupnje, koja omogućuje ostvarivanje tog prava tek po isteku ugovora o leasingu, u određenim pravnim sustavima predstavlja kvalifikacijski element i bitnu oznaku financijskog leasinga.⁶⁶

Zaštita od evikcije predstavlja obvezu davatelja leasinga koja je prisutna u svakom ugovoru o leasingu, bez obzira na to u kojem je pojavnom obliku posla leasinga ugovor sklopljen.⁶⁷ Dok davatelj leasinga redovito odgovara primatelju leasinga za pravne nedostatke objekta leasinga, pa tako i plovila, odgovornost davatelja leasinga za materijalne nedostatke plovila redovito je isključena ugovorom o leasingu u svakom pojavnom obliku posla leasinga.⁶⁸

financijskog leasinga pravo vlasništva leasing društva na opremi koja je predmet transakcije, tada je odgovor na pitanje može li davatelj leasinga izvršiti prijenos prava vlasništva za vrijeme trajanja ugovora koji je zaključio s primateljem leasinga i temeljom kojega primatelj leasinga ostvaruje pravo na korištenje opreme, negativan. To ne prijeći ugovornim strankama da one ugovore klauzulu opcije kupnje, ali čija bi realizacija bila moguća tek po isteku ugovora o leasingu. Ugovorne stranke moraju znati da do isteka ugovora leasing društvo ne može izvršiti prijenos vlasništva na primatelja leasinga. Prilikom stipulacije klauzule kojom se reguliraju uvjeti pod kojima će davatelj leasinga prenijeti vlasništvo na opremi na primatelja leasinga (‘purchase option’) valja biti jako obazriv, jer o tome zavisi rješenje brojnih pitanja koja se ovdje javljaju.« Vidi Žunić Kovačević, N., *Financijski leasing, op. cit.*, str. 2.

⁶⁵ Slakoper, Z.; Štajfer, J., *Temeljna obilježja opcijskih ugovora i opcija*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 57 (2007.), br. 1, str. 61–95.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Vidi čl. 55. Zakona o leasingu.

⁶⁸ Vidi odredbu 11.1. PBZ Leasing, *Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o operativnom leasingu*, str. 3, <https://www.pbz-leasing.hr/media/mmwa3g4w/opci-uvjeti-pbzl-a-za-ugovor-o-operativnom-leasingu-v-2301-vozilo-plovilo-oprema-sijecanj-2023.pdf> (pristup 20. ožujka 2023.) i odredbu 4.13. OTP Leasing, *Opći uvjeti ugovora o financijskom leasingu FL-PLV-08*, str. 2/9, <https://www.otpleasing.hr/UserDocsImages/OP%C4%86I%20UVJETI/2022/Op%C4%87i%20uvjeti%20>

U poslu neizravnog leasinga specifično je da davatelj leasinga ustupa primatelju leasinga svoja prava koja na temelju odgovornosti za nedostatke ima prema dobavljaču plovila, kao i prodavatelju plovila.⁶⁹ To znači da je primatelj leasinga ovlašten, na temelju ugovora o leasingu, odnosno sklapanjem pravnog posla leasinga, pozvati dobavljača ili proizvođača plovila da ukloni nedostatke koje je primijetio na plovilu, odnosno nedostatke vezane uz plovilo.⁷⁰

Za svaki ugovor o leasingu, bez obzira na to u sklopu koje vrste posla leasinga je ugovor o leasingu zaključen, posebnost je da obveza održavanja plovila u ispravnom stanju tijekom trajanja ugovora o leasingu i obveza obavljanja potrebnih popravaka na plovilu nisu obveze davatelja leasinga, nego obveze primatelja leasinga. U poslu bruto leasinga često su obveze održavanja i popravka objekta leasinga na davatelju leasinga,⁷¹ dok se primatelj leasinga obvezuje platiti posebnu naknadu davatelju leasinga za te usluge. Stoga, ove obveze davatelja leasinga iz ugovora o leasingu, zaključenog u sklopu posla bruto leasinga, predstavljaju elemente karakteristične za ugovor o djelu.⁷² Karakteristično je i za svaki ugovor o leasingu da je obveza snošenja javnih tereta u vezi s objektom leasinga, pa tako i s plovilom, također sporedna obveza primatelja leasinga, a ne davatelja leasinga. U ugovoru o leasingu sklopljenom u poslu bruto leasinga, obveza snošenja javnih tereta često je obveza davatelja leasinga za koju se primatelj leasinga obvezuje davatelju leasinga platiti posebnu naknadu. Stoga, i u vezi s tom obvezom davatelja leasinga u poslu bruto leasinga, obvezni odnos između davatelja leasinga i primatelja leasinga treba promatrati kao odnos izvođača i naručitelja iz ugovora o djelu. Ugovorom o leasingu, primatelj leasinga redovito se obvezuje sklopiti ugovor o osiguranju objekta leasinga s osigurateljem u korist davatelja leasinga kao osiguranika. Primatelj leasinga obvezuje se kako će kao ugovaratelj osiguranja ispuniti sklopljeni ugovor o osiguranju, odnosno plaćati premije osiguranja.⁷³ Tako je i kod ugovora o leasingu plovila.

ugovora%20o%20financijskom%20leasingu_FL-PLV-08.pdf?vel=210126 (pristup 20. ožujka 2023.).

⁶⁹ Tako primjerice vidi odredbu 11.3. PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o operativnom leasingu, *op. cit.*, str. 3.

⁷⁰ Ovdje se radi o specifičnoj situaciji u kojoj su pravila vezana uz ugovore logično nametnuta u korist treće osobe.

⁷¹ Ova specifična obveza za ovaj tip leasinga proizlazi iz različitih novih poslovnih aranžmana i ponuda kojim leasing društva pokušavaju privući nove klijente.

⁷² Vidi Miklaušić, R., *Financijski leasing i pravo vlasništva*, *Pravo u gospodarstvu*, god. 39 (2000.), br. 1, str. 77-91; Miklaušić, R., *Funkcija financiranja...*, *op. cit.* u bilj. 30.

⁷³ Feinen, K., *Die Finanzdienstleistung Leasing – eine innovative Investitionsalternative*, Bierbaum, D.; Feinen, K. (ur.), *Bank- und Finanzwirtschaft*, Gabler Verlag, Wiesbaden, 1997., str. 163-192.

Sklapanje ugovora o osiguranju plovila i plaćanje premije osiguranja⁷⁴ sporedne su obveze primatelja leasinga iz ugovora o leasingu. Za ispunjenje tih obveza, primatelj leasinga nema pravo na posebnu naknadu kao protučinidbu, kao ni pravo na naknadu troškova koji je imao pri ispunjenju tih obveza. Ugovaranjem ovih sporednih obveza primatelja leasinga u ugovor o leasingu unose se pojedini elementi ugovora o nalogu, a obvezni odnos između davatelja i primatelja leasinga, u vezi s tim sporednim obvezama primatelja leasinga, trebalo bi promatrati kao atipičan ugovor o nalogu. U ugovoru o leasingu sklopljenom u poslu bruto leasinga, davatelj leasinga ponekad se obvezuje primatelju leasinga da će, kao ugovaratelj osiguranja, sklopiti ugovor o osiguranju objekta leasinga i plaćati premije osiguranja. Primatelj leasinga obvezuje se davatelju leasinga platiti posebnu naknadu za ispunjenje navedenih obveza. Mjesečni obroci naknade za leasing uključuju i iznose premija osiguranja koje davatelj leasinga plaća osiguratelju. Unošenje elemenata ugovora o djelu i ugovora o nalogu u ugovor o leasingu u pojedinim varijantama posla leasinga ne utječe znatno na pravnu prirodu ugovora o leasingu jer glavne obveze ugovornih strana i većina njihovih sporednih obveza ostaju istovjetne, kao i u ugovorima o leasingu sklopljenim u drugim varijantama posla leasinga.⁷⁵

U domaćoj se praksi postavlja posebno pitanje osigurljivog interesa leasing društva koje je financiralo nabavu plovila. Postalo je uobičajeno da se policia osiguranja plovila izdaje u korist leasing društva kao formalnog vlasnika plovila i kao jedinog osiguranika, dok korisnik leasinga djeluje kao ugovaratelj osiguranja.⁷⁶ Takva praksa, koja se potvrđuje i sudskim odlukama,⁷⁷ rezultira određenim anomalijama u odnosima između osiguravatelja i osiguranika.⁷⁸ Važno je prepoznati da osoba koja zakonski i ugovorno snosi odgovornost za štetu, također, ima osigurljiv interes i trebala bi biti uključena u krug osiguranika na policu AO.⁷⁹

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ Opširnije o tome vidi Baran, M.; Baran, K.; Zagrajski, S., *Pravni aspekti leasinga*, *Hrvatska pravna revija*, god. 8 (2008.), br. 7-8, str. 21-34.

⁷⁶ Padovan, A. V., *Osiguranje brodice i jahti*, *Svijet osiguranja*, god. XVI (2013.), br. 6, str. 31.

⁷⁷ »Budući da štetu nastalu na vozilu uslijed naleta psa lutilice koju tužitelj potražuje u ovom sporu nije nastala njemu već trgovačkom društvu P. L. d.o.o., to je sud prvog stupnja zbog nedostatka tužiteljeve aktivne građansko pravne legitimacije pravilno u cijelosti odbio tužbeni zahtjev tužitelja.« Vidi Presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, 28 Pž-4179/2021-2 od 13. prosinca 2021.

⁷⁸ Padovan, A. V., *Osiguranje brodice i jahti*, *op. cit.*, str. 31.

⁷⁹ Radionov, N.; Padovan, A. V., *Sudar vozila u vlasništvu istog leasing društva i problem treće osobe iz AO osiguranja*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 62 (2012.), br. 4, str. 1067.

5.3. Posebnosti u općim uvjetima ugovora o leasingu plovila

Iz prethodno navedenog, vidljivo je da je kroz analizu domaće i inozemne pravne literature i prakse oblikovan proces sklapanja ugovora o leasingu plovila te kao takav predstavlja pravnu praksu koja ovisi o poslovnim politikama leasing društava, određenj općoj ekonomskoj situaciji i stanju na tržištu plovila.

Iz analize općih uvjeta poslovanja leasing društava,⁸⁰ koji čine većinu tržišta leasinga plovila u Republici Hrvatskoj,⁸¹ primjećuje se različiti pristup u ugovaranju specifičnih prava i obveza u ugovorima o leasingu plovila u usporedbi s drugim pokretninama koje su obuhvaćene tim općim uvjetima poslovanja leasing društava.⁸² Ta specifična prava i obveze u ugovorima o leasingu plovila zapravo su ugovorne posebnosti koje, s obzirom na karakter objekta leasinga, imaju primatelji leasinga. Važno je istaknuti da samo jedno leasing društvo ima posebne uvjete poslovanja za plovila, dok primjenjuje posebne uvjete poslovanja za ostale pokretnine.⁸³

Upravo zbog te neujednačenosti autori ukazuju na različitost poslovne prakse ugovaranja plovila u Republici Hrvatskoj. Stoga će biti navedeni specifični elementi ugovaranja leasinga plovila koji na određeni način odvajaju ugovaranje posla leasinga plovila od ostalih pokretnina koje leasing društvo prepušta primatelju leasinga.

⁸⁰ »Prema članku 142. stavku 1. ZOO-a, Opći uvjeti koji odredi jedan ugovaratelj, bilo da su sadržani u formalnom ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva, dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovarateljima u istom ugovoru, i u pravilu obvezuju kao i ove. Prema tome, Opći uvjeti ugovora čine popis ugovornih klauzula formuliranih u pisanom obliku kojima se ugovorne strane mogu koristiti tako da sve te klauzule ili neke od njih uključe u ugovor, da se u ugovoru pozovu na njih ili samo na neke.« Vidi Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, 9 Pž-120/2018-3 od 10. lipnja 2020.

⁸¹ U ovom znanstvenom istraživanju proučavaju se poslovne prakse društava PBZ Leasing, OTP Leasing, Raiffeisen Leasing i Erste & Steiermärkische S-Leasing koja čine većinski udio na tržištu leasinga plovila u Republici Hrvatskoj.

⁸² Ovdje je važno istaknuti kako su ugovori o leasingu plovila u Republici Hrvatskoj tako strukturirani da se većina prava i obveza strana ovog ugovornog odnosa nalazi u općim uvjetima poslovanja, a prava i obveze ugovornih strana u poslu leasinga plovila, koja su predmet ovog znanstvenog istraživanja, u cijelosti su sadržani u općim uvjetima poslovanja leasing društava i čine sastavni dio pojedinog ugovora u formi priloga.

⁸³ To je leasing društvo OTP Leasing, a više o tome vidi OTP Leasing, Opći uvjeti ugovora o operativnom leasingu OL-PLV-08, https://www.otpleasing.hr/UserDocsImages/OP%C4%86I%20UVJETI/2022/Op%C4%87i%20uvjeti%20ugovora%20o%20operativnom%20leasingu_OL-PLV-08.pdf?vel=205097 (pristup 20 ožujka 2023.) i OTP Leasing, Opći uvjeti ugovora o financijskom leasingu FL-PLV-08, *op. cit.* u bilj. 68.

5.3.1. Obveza ugovaranja specifičnog osiguranja plovila

Plovilo mora biti osigurano od raznih rizika zbog načina korištenja i svojih tehničkih karakteristika.⁸⁴ U istraživanju poslovne prakse primjećuje se da se osiguranje plovila posebno ističe kao bitna odrednica ugovornog odnosa. Uz leasing društva koja posebno ugovaraju opće uvjete poslovanja za plovila, odvajajući ih posebnim uvjetima poslovanja od ostalih pokretnina, i druga leasing društva koja imaju jedinstvene uvjete poslovanja za plovila, vozila i ostale pokretnine, također u svojim odredbama općih uvjeta posebno ističu obvezu osiguranja specifičnih rizika. Plovilo je u redovitoj uporabi izloženo drugačijim rizicima za osobe na njemu ili izvan njega, za stvari na njemu ili izvan njega, kao i za okolinu u cjelini, pa je stoga logično i potrebno ugovarati osiguranje.⁸⁵

5.3.2. Određivanje matičnog mjesta plovila

Pojam matičnog mjesta u poslovnoj praksi leasinga plovila predstavlja objekte⁸⁶ koji su prikladni za smještaj plovila na teritoriju Republike Hrvatske.⁸⁷

⁸⁴ Bez obzira na veličinu plovila i njegove karakteristike, ova je specifična obveza dio tradicije ugovaranja. Vidi Marušić, S., *Leasing brodova...*, *op. cit.*, str. 473.

⁸⁵ Na primjer, »9.2. Kada je objekt leasinga plovilo, primatelj leasinga je dužan na svoj trošak u ime PBZL-a kao vlasnika objekta leasinga zaključiti za objekt leasinga propisano obvezno osiguranje od odgovornosti s dopunskim osiguranjem posade i putnika od posljedica nesretnog slučaja na punu vrijednost objekta leasinga. Primatelj leasinga obavezan je prije isporuke plovila uplatiti u cijelosti policu obveznog osiguranja za prvu godinu a za svaku narednu godinu (uplata u cijelosti) osam dana prije isteka osiguranja za prethodnu godinu i o tome obavijestiti PBZL i dostaviti presliku polica osiguranja.«, vidi PBZ Leasing, *Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o financijskom leasingu s fizičkim osobama*, str. 3, <https://www.pbz-leasing.hr/media/sylch2w3/opci-uvjeti-pbzl-a-za-ugovor-o-financijskom-leasingu-fizicke-osobe-v2301-vozilo-plovilo-oprema-sijecanj-2023.pdf> (pristup 20. ožujka 2023.); »8.1.1. Primatelj leasinga se obvezuje za cijelo vrijeme trajanja Ugovora pravovremeno i redovito, u ime i za račun osiguranika – društva Erste & Steiermärkische S-Leasing d.o.o., a o svom trošku, ugovarati police osiguranja (obvezno osiguranje s dopunskim osiguranjem vozača i putnika (za vozila) odnosno policu osiguranja od odgovornosti (za plovila), te kasko osiguranje (za vozila, plovila)...«, vidi Erste & Steiermärkische S-Leasing, *Opći uvjeti uz ugovor o operativnom leasingu*, str. 3, <https://www.ersteleasing.hr/hr/dokumentacija/opci-uvjeti-i-naknade> (pristup 20. ožujka 2023.).

⁸⁶ Na primjer, »16.1. Matično mjesto Objekta leasinga je mjesto sjedišta/prebivališta Prima-telja leasinga odnosno mjesto na čijem području je Objekt leasinga registriran, osim u slu-čaju plovila kada se Matičnim mjestom Objekta leasinga smatra registrirana marina, luka nautičkog turizma ili privezište na teritoriju Republike Hrvatske.« Vidi Erste & Steiermār-kische S-Leasing, *Opći uvjeti uz ugovor o operativnom leasingu*, *op. cit.*, str. 9.

⁸⁷ O vrstama objekata pogodnih za smještaj plovila na teritoriju Republike Hrvatske vidi Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pru-žanje usluga veza i smještaja plovnih objekata, *Narodne novine*, br. 130/2017 i 25/2019.

S obzirom na namjenu plovila, logično je da takav objekt leasinga izlazi iz matičnog mjesta, odnosno iz teritorijalnih voda Republike Hrvatske. Pojedina leasing društva u svojim općim uvjetima poslovanja propisuju obvezu davanja prethodne suglasnosti davatelja leasinga, odnosno leasing društva za isplovljavanje plovila izvan teritorijalnih voda Republike Hrvatske.⁸⁸ Sveukupnost nautičkih, pravnih i gospodarskih rizika koje takvo isplovljavanje nosi, kao i druge poslovne okolnosti primatelja leasinga tijekom trajanja ugovora, a koje mogu utjecati na uredno ispunjenje prava i obveza ugovornih strana u poslu leasinga, nužno zahtijevaju propisivanje ovakvih ugovornih odredbi koje su sadržane u općim uvjetima poslovanja.

5.3.3. Mjesto primopredaje plovila

Primopredaja plovila kao objekta leasinga,⁸⁹ u kontekstu prava i obveza ugovornih strana,⁹⁰ ima svoju specifičnost u usporedbi s vozilima i drugim pokretninama upravo zbog složenosti postupka. U poslovnoj praksi leasinga plovila često se događa da davatelj leasinga i primatelj ne mogu postići dogovor o mjestu preuzimanja plovila.⁹¹ Nabava plovila i manipulativne sposobnosti lučkih postrojenja, koja ponekad zbog svojih karakteristika nisu u mogućnosti pripremiti plovilo za preuzimanje ili pak zahtijevaju dodatne troškove koje davatelj leasinga ne želi preuzeti na sebe, uvjetuju ugovaranje odredbi koje uz opće uvjete poslovanja stavljaju davatelja leasinga u povoljniji položaj. Naime, u ugovaranju leasing posla pojedini davatelji leasinga, u uvjetima poslovanja, određuju dogovor o mjestu primopredaje kao prvotnu opciju. Ako se dogovor ne može postići, smatra se da je mjesto isporuke ono koje je odredio davatelj leasinga. Ovdje se za razliku od ostalih objekata leasinga, poput vozila ili drugih pokretnina, gdje mjesto primopredaje određuje davatelj leasinga, ugovara

⁸⁸ Na primjer, »16.2. ...ukoliko je Objekt leasinga plovilo, isto može napustiti teritorijalno more Republike Hrvatske sukladno registriranom području plovidbe u plovnim dokumentima i Certifikatima koje je Primatelj leasinga, temeljem prethodne punomoći Davatelja leasinga, ishodio u tu svrhu.« Vidi Erste & Steiermärkische S-Leasing, *op. cit.*, str. 9.

⁸⁹ Marušić, S., *Leasing brodova...*, *op. cit.*, str. 466-467.

⁹⁰ O prijelazu rizika gubitka ili oštećenja stvari, pa tako i plovila, od trenutka isporuke u poslu leasinga vidi Josipović, T., *Financial Leasing in Croatia*, *Uniform Law Review*, god. 16 (2011.), br. 1-2, str. 282.

⁹¹ Takve situacije propisane su općim uvjetima, na primjer, »7.2. Mjesto primopredaje objekta leasinga davatelju leasinga bit će utvrđeno dogovorom ugovornih strana. Ukoliko o mjestu i terminu primopredaje ugovorne strane ne uspiju postići dogovor, mjesto primopredaje je ACI marina Split...« Vidi PBZ Leasing, *Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o financijskom leasingu s fizičkim osobama*, *op. cit.*, str. 2.

mogućnost dogovora između primatelja i davatelja leasinga koji u skladu s životnim okolnostima i tehničkim mogućnostima mogu dogovoriti različita mjesta isporuke za svaki novi ugovor o leasingu plovila.

5.3.4. *Držanje plovidbenih isprava*

Plovidbene isprave te druga dokumentacija koja »prati« plovilo moraju biti sigurno pohranjena kod primatelja leasinga.⁹² To je uobičajena ugovorna odredba iz općih uvjeta davatelja leasinga koja je propisana u svim općim uvjetima promatranih leasing društava. Pojedina leasing društva ugovaraju i čuvanje kopije ključeva izvan plovila.

Ta ugovorna odredba proizlazi iz zaštite davatelja leasinga od nemogućnosti ostvarivanja naknade iz osiguranja ako ono ne pokriva pojedine štetne događaje kada se plovidbene isprave te druga dokumentacija, kao i ključevi, nalaze na plovilu u trenutku štetnog događaja. U tom slučaju, opći uvjeti određuju da je primatelj leasinga odgovoran za štetu. Također, zbog prirode plovila i mjesta veza, primatelji leasinga ugrađuju različite sigurnosne i zaštitne sustave za koje davatelji leasinga također traže pristupe.⁹³

5.3.5. *Obveza obavještanja o prometnoj nezgodi*

Ova obveza primatelja leasinga plovila korespondira s obvezom obavještanja primatelja leasinga vozila kada dođe do prometne nezgode. Često se događa da uporabom plovila dolazi do štetnih događaja, slično kao i kod vozila. Postoje određene razlike u takvim situacijama na koje ovdje treba ukazati. Prirodna okolina u kojoj se redovito upotrebljavaju plovila znatno se razlikuje od okoline u kojoj se upotrebljavaju vozila. Ceste na kojima se voze vozila napravljene su

⁹² U skladu s čl. 94. Pomorskog zakonika, brodske isprave, zapisi i knjige koje brod mora imati služe kao dokaz o identitetu, sposobnosti za plovidbu i ostalim svojstvima broda.

⁹³ Na primjer, »10.10. Ako je objekt leasinga vozilo, odnosno plovilo, primatelj leasinga se obvezuje dokumentaciju vezanu za korištenje objekta leasinga prometnu dozvolu kao i ostale dokumente) držati isključivo kod sebe, a ne u objektu leasinga. Primatelj leasinga se obvezuje predati PBZL-u i sredstva za deblokadu pogona, alarma i ostalih uređaja koje naknadno ugrađuje u objekt leasinga.«, vidi PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o financijskom leasingu s fizičkim osobama, *op. cit.*, str. 3; »5.2. Ukoliko je objekt leasinga vozilo, odnosno plovilo, Primatelj leasinga se obvezuje dokumentaciju vezanu za korištenje Objekta leasinga (prometnu dozvolu kao i ostale dokumente) držati isključivo kod sebe, a ne u Objektu leasinga.«, vidi Raiffeisen Leasing, Opći uvjeti ugovora o operativnom leasingu 01_23, str. 2, <https://www.raiffeisen-leasing.hr/documents/435416/2781871/Op%C4%87i+uvjeti+-+operativni+leasing/e3c71442-f3f0-e2c2-2a8a-b9e2db08ca1d?version=1.0> (pristup 20. ožujka 2023.).

ljudskom rukom uz sve prilagodbe koje su potrebne za sigurnu vožnju, odnosno korištenje. S druge pak strane, vodena površina nije takva. Ona je osjetljiva na hidrometeorološke uvjete čije promjene uzrokuju nestabilnost za redovnu uporabu plovila i kao takva je u znatno većem riziku, nego što je to slučaj kod vozila. Postupci utvrđivanja okolnosti nastanka štete razlikuju se kod vozila i plovila, a granice odgovornosti i realizacije osiguranja ovise o tim postupcima.⁹⁴

5.3.6. *Definiranje posla leasinga plovila, odnosno ugovora o leasingu plovila*

U određivanju posla leasinga plovila i ugovora o leasingu plovila, pojedina leasing društva pristupaju jednoznačno. Postoji jasna distinkcija između posla leasinga i ugovora o leasingu. To su dva pojma koji sadržajno ne mogu biti sinonimi, ali koje poslovna praksa ponekad poistovjećuje, uređujući ih putem općih uvjeta poslovanja leasing društava. Svakako, posao leasinga plovila obuhvaća skup radnji i postupaka koje poduzimaju sudionici u poslu leasinga plovila, a osim glavnih radnji koje se odnose na sklapanje ugovora o leasingu plovila, uključuje i sklapanje drugih imenovanih ugovora autonomnog trgovačkog prava, prije svega, kupoprodaje plovila. U vezi s tim, posao leasinga plovila posebno je izražajan u poslu neizravnog leasinga. Osim ugovaranja, posao leasinga plovila pretpostavlja i različite pregovore, informiranja i sve one postupke koji se zaključuju sklapanjem ugovora o leasingu plovila. S druge strane, ugovor o leasingu završni je akt posla leasinga koji je pojmovno uži u odnosu na posao leasinga. On predstavlja ukupnost svih postupaka u poslu leasinga u kojem strane uređuju međusobna prava i obveze.⁹⁵

Ne ulazeći u pravnu korektnost pojmova koji su naznačeni u općim uvjetima poslovanja, u uvodnom dijelu i u poglavljima,⁹⁶ treba istaknuti da postoji prilična neujednačenost pri određivanju ključnih odrednica, odnosno pojmova

⁹⁴ Na primjer, ova je obveza sadržana ovdje »12.1. ...Kada je objekt leasinga plovilo, primatelj leasinga je dužan u slučaju prometne nezgode u kojoj je sudjelovao objekt leasinga odmah prijavom o prometnoj nezgodi obavijestiti nadležnu Lučku kapetaniju, te po potrebi i nadležnu policijsku postaju«. Vidi PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o operativnom leasingu, *op. cit.*, str. 3.

⁹⁵ O razlikovanju tih pojmova vidi Baće, M., *Posebnosti ugovora o leasingu u pravnom prometu*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2022., str. 253.

⁹⁶ Tako se, na primjer, ugovor o leasingu plovila definira ovdje »2.2. Ugovorom o leasingu Davatelj i Primatelj leasinga uređuju davanje na korištenje (leasing) objekta leasinga (plovila i drugih plovnih objekata) za određeno vrijeme i plaćanje naknade za korištenje (leasing) objekta leasinga, pravo na stjecanje vlasništva, te sve druge odnose u vezi s korištenjem (leasingom) i pravom stjecanja vlasništva na objektu leasinga.« Vidi OTP Leasing, Opći uvjeti ugovora o financijskom leasingu FL-PLV-08, *op. cit.*, str. 1/9.

leasinga plovila. Na primjer, može se uočiti kako opcija kupnje plovila nakon isteka ugovora o leasingu nije jasno naznačena.⁹⁷

5.3.7. Obveza smještaja plovila u sigurnoj luci

Ovakva je sporedna obveza kod leasinga plovila zapravo vrlo važna. U nastavku na prethodno raspravljanje o obvezi utvrđivanja matičnog mjesta plovila, za ovu je obvezu specifično da predstavlja vez u luci⁹⁸ koja posjeduje sve relevantne dozvole za prihvat plovila, odnosno da je maritimno sigurna u uobičajenim hidrometeorološkim uvjetima. Utvrđivanje pravno i maritimno sigurnog veza u lukama, prije svega u lukama nautičkog turizma, logična je poslovna i pravna obveza koju propisuju leasing društva. Naime, osigurani rizici pretpostavljaju da se za vrijeme štetnog događaja i šteta koje su nastale dok je plovilo na vezu, taj vez nalazi u luci osposobljenoj za prihvat plovila. Ta je dvojba dodatno umanjena činjenicom da takva luka mora imati sve relevantne dozvole nadležnih tijela, kao što su, na primjer, koncesije.⁹⁹

⁹⁷ Na primjer, tako nije naznačeno ovdje »1.1. Ugovor – Ugovor predstavlja ugovor o financijskom leasingu, Opće uvjete PBZL-a za ugovor o financijskom leasingu, plan otplate, kao i sve kasnije izmjene i dopune istih, koji svi čine njegove sastavne dijelove.«, vidi PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o financijskom leasingu s fizičkim osobama, *op. cit.*, str. 1; »1.1. Ugovor – Ugovor predstavlja ugovor o operativnom leasingu, Opće uvjete PBZL-a za ugovor o operativnom leasingu, plan dospijeća obroka, dokument 'Kriteriji za utvrđivanje prihvatljivog stanja vozila po završetku ugovora' (samo kada je objekt leasinga vozilo) kao i sve kasnije izmjene i dopune istih, koji svi čine njegove sastavne dijelove«, vidi PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o operativnom leasingu, *op. cit.*, str. 1.

⁹⁸ Prema čl. 13. Općih uvjeta za korištenje veza Adriatic Croatia International Club, za djelatnost marina d.d. (ACI d.d.) obvezuje se »...nadzirati stanje Plovila i priveza te o uočenim nedostacima obavijestiti Korisnika; ...pribaviti, održavati i po potrebi mijenjati dvije pramčane privezaljke (*mooring*) i vezice (spoj privezaljke i obale-tirele); ...omogućiti Plovilu opskrbu električnom energijom prema mogućnostima mreže te ispravnost utičnice na energetsom ormariću; ...nadzirati i održavati energetske ormariće; ...omogućiti Plovilu opskrbu vodom te se pobrinuti za ispravnost slavine na energetsom ormariću; ...u slučaju vidljivog prodora mora i/ili požara intervenirati i poduzeti radnje u cilju spašavanja Plovila i imovine ACI Marine o trošku Korisnika; u slučaju da dođe do štete nastale uslijed rada djelatnika ACI Marine, nadoknaditi trošak u skladu sa važećom policom, a u vrijednosti priznatoj od strane osiguravajućeg društva; ...kod šteta na Plovilu uzrokovanih od strane drugih Plovila i/ili trećih osoba izvijestiti nadležna tijela (Lučku kapetaniju i Pomorsku policiju).« Opširnije o tome vidi Adriatic Croatia International Club, za djelatnost marina d.d. (ACI d.d.), Opći uvjeti za korištenje veza u Adriatic Croatia International Club d.d., <https://aci-marinas.com/hr/aci-uvjeti/> (pristup 20. svibnja 2023.).

⁹⁹ Tako je OTP Leasing jedino leasing društvo u Republici Hrvatskoj koje je propisalo posebne opće uvjete za plovila u poslu financijskog i operativnog leasinga: »14.6. Primatelj leasinga se obvezuje plovilu kao objektu leasinga osigurati stalni sigurni vez u zaštićenoj

6. ZAŠTITA POTROŠAČA U POSLU LEASINGA PLOVILA

Ugovori o leasingu plovila u praksi mogu biti i trgovačkopравни, kao i potrošački ugovori.¹⁰⁰ U skladu s čl. 2. st. 1. Zakona o potrošačkom kreditiranju (u nastavku: ZPK), potrošač je fizička osoba koja u transakcijama obuhvaćenim ZPK-om djeluje izvan poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja.¹⁰¹ Člankom 3. ZPK-a određene su iznimke, odnosno ugovori na koje se ne primjenjuje taj

luci predviđenoj za smještaj plovila na svoj trošak, kao i snositi ostale troškove plovidbe, sidrenja i sl., ukoliko ugovorne strane nisu ugovorile što drugo.« Jednako tako i ostale obveze koje se odnose na sigurnost plovila; »14.14. Primatelj leasinga ne smije bez posebne pisane suglasnosti Davatelja leasinga: ...s plovilom, kao objektom leasinga, sudjelovati na natjecanjima i utrkama.« Ove posljednje naznačene odredbe izuzete su u poslu operativnog leasinga kod ovog leasing društva. Više o tome vidi OTP Leasing, *Opći uvjeti ugovora o financijskom leasingu FL-PLV-08, op. cit.*, str. 5/9.

¹⁰⁰ »Podredno, ovaj sud napominje da čak i u slučaju kada bi tužbeni zahtjev bio osnovan, tužitelj neosnovano potražuje zatezne kamate koje na iznos od 9.345,12 kn teku od 12. veljače 2020. po stopi koja je propisana za potraživanja proizašla iz trgovačkih ugovora i ugovora sklopljenim između trgovca i osobe javnog prava. Naime, neovisno od toga što su obje parnične stranke osobe javnog prava u smislu članka 26. stavka 6. Zakona o obveznim odnosima, eventualno tužiteljevo potraživanje ne proizlazi iz ugovora kojeg su te stranke međusobno sklopile, već se u ovom sporu radi o potraživanju po osnovi naknade izvanugovorne štete. Slijedom navedenog, čak i kada bi tužbeni zahtjev tužitelja bio (u potpunosti ili djelomično) osnovan u dijelu glavnog potraživanja, tužitelj ne može osnovano potraživati zatezne kamate prema stopi tih kamata koja je propisana za potraživanja iz trgovačkih ugovora i ugovora između trgovca i osobe javnog prava, već po stopi koja je propisana za ostale odnose.« Vidi Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, 28 Pž-4179/2021-2 od 13. prosinca 2021., *op. cit.* u bilj. 77.

¹⁰¹ Više o tome vidi: Zakon o potrošačkom kreditiranju, *Narodne novine*, br. 75/2009, 112/2012, 143/2013, 147/2013, 09/2015, 78/2015, 102/2015, 52/2016 i 128/2022; »Izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju u zakonodavstvo RH transponira se preostali dio Direktive 2008/48/EZ čime se omogućuje potrošaču traženje ispunjenja ugovornih obveza od strane vjerovnika (kreditora-banke) ukoliko iste obveze ne ispuni dobavljač.«, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o potrošačkom kreditiranju, s konačnim prijedlogom zakona, str. 1, <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/fin-sustav//potrosacko.pdf> (pristup 20. ožujka 2023.); »Svrha Direktive 2008/48 u njezinu je članku 1. opisana kao 'usklađivanje određenih aspekata zakona i drugih propisa država članica o ugovorima koji obuhvaćaju potrošačke kredite'. Direktiva 2008/48 primjenjuje se, kako je predviđeno u njezinu članku 2. stavku 1., na ugovore u kreditu. U njezinu se članku 2. stavku 2. točki (d) pak navodi da se ona ne primjenjuje na 'ugovore o najmu ili leasingu u kojima se samim ugovorom ili zasebnim ugovorom ne propisuje obveza kupnje predmeta ugovora; smatra se da takva obveza postoji ako to jednostrano odluči vjerovnik'.«, Mišljenje nezavisnog odvjetnika Collinsa od 16. veljače 2023., spojeni predmeti, *VK protiv BMW Bank GmbH (C-38/21)*, *F. F. protiv C. Bank AG (C-47/21)*, *CR, AY, ML, BQ protiv Volkswagen Bank GmbH, Audi Bank (C-232/21)*, ECLI:EU:C:2023:107, t. 7.

zakon. Među ostalim, st. 1. t. b) određuje kao iznimku ugovore o operativnom leasingu kada u glavnom ili posebnom ugovoru nije propisana obveza kupnje predmeta ugovora. Takva obveza postoji samo ako to jednostrano odluči vjerovnik.¹⁰² Prema Zakonu o leasingu, čl. 110. određuje da se u smislu toga zakona pod pojmom potrošača podrazumijeva svaka fizička osoba koja kao primatelj leasinga sudjeluje u poslovima leasinga u svrhe koje nisu namijenjene njegovoj poslovnoj djelatnosti niti obavljanju zanimanja. U skladu s čl. 111. Zakona o leasingu, potrošač ima pravo podnijeti pisani prigovor leasing društvu s kojim je sklopio ugovor o leasingu, ako se leasing društvo ne pridržava ugovornih uvjeta. Leasing društvo dužno je odgovoriti potrošaču na pisani prigovor u roku od petnaest dana od dana zaprimanja pisanog prigovora. Potrošač ima pravo podnijeti zahtjev za rješavanje spora na pisani odgovor leasing društva. Na izvansudsko rješavanje sporova primjenjuju se odredbe posebnih zakona kojima se uređuje zaštita potrošača.¹⁰³ Zakon o zaštiti potrošača (u nastavku: ZZP)¹⁰⁴ u čl. 4. st. 21. određuje da je potrošač svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti.

Ovisno o tome radi li se o trgovačkom ili o potrošačkom ugovoru, razlikuje se i trajanje prekluzivnih rokova za pregled stvari i obavijesti o materijalnom nedostatku.^{105 106} U trgovačkom ugovoru, kupac bi trebao obavijestiti prodavatelja o vidljivim nedostacima odmah nakon pregleda stvari, odnosno nakon što je pregled bio moguć, dok bi ga o skrivenim nedostacima trebao obavijestiti odmah nakon što se nedostatak pokazao, a najkasnije u roku od šest mjeseci.¹⁰⁷

¹⁰² »Iz sudske prakse Suda proizlazi da ugovor o operativnom leasingu treba razlikovati od financijskog leasinga, s obzirom na to da potonjeg karakterizira prijenos većine koristi i rizika svojstvenih pravnom vlasništvu na primatelja leasinga. Činjenica da se prijenos vlasništva izvršava po isteku valjanosti ugovora ili da je diskontirani iznos obroka praktički istovjetan tržišnoj vrijednosti robe predstavlja, svaka za sebe ili sve zajedno, kriterije na temelju kojih je moguće utvrditi može li se određeni ugovor okvalificirati kao ugovor o financijskom leasingu (vidjeti, u tom smislu, presudu Eon Aset Menidjunt, C-118/11, EU:C:2012:97, t. 38.)« Vidi Presuda Suda (drugo vijeće) od 2. srpnja 2015., *NLB Leasing d.o.o. protiv Republike Slovenije*, C-209/14, ECLI:EU:C:2015:440, t. 28.

¹⁰³ Osim na temelju odredaba članaka 110. i 111. Zakona o leasingu, zaštita potrošača provodi se na temelju posebnih zakona kojima se uređuje zaštita potrošača.

¹⁰⁴ *Narodne novine*, br. 19/2022.

¹⁰⁵ Članak 403. i 404. Zakona o obveznim odnosima, *Narodne novine*, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022 i 156/2022.

¹⁰⁶ Bilić, A., Trgovac, poduzetnik i trgovački ugovori, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 72 (2022.), br. 1-2, str. 643.

¹⁰⁷ Članak 403. st. 1. Zakona o obveznim odnosima.

U potrošačkom ugovoru, potrošač kao kupac nije obvezan pregledati stvar, ali mora obavijestiti prodavatelja o postojanju vidljivih nedostataka u roku od dva mjeseca od dana kada je otkrio nedostatak, a najkasnije u roku od dvije godine od prijelaza rizika na potrošača.¹⁰⁸ Tradicionalno određenje trgovca ovisi o općem položaju trgovca u pravnom prometu, dok definicija trgovca koja dolazi iz europskog potrošačkog prava ovisi o trgovčevu položaju u konkretnom ugovoru, odnosno djeluje li on u sklopu svoje djelatnosti. Kako bi ugovor bio trgovački, dostatno je da jedan trgovac djeluje u sklopu svoje djelatnosti, dok je za potrošačke ugovore potrebno da trgovac djeluje, a potrošač ne djeluje u sklopu svoje djelatnosti.¹⁰⁹ Članak 14. st. 2. Zakona o obveznim odnosima (u nastavku: ZOO) određuje da je trgovački ugovor samo ako su obje ugovorne strane trgovci.

Kako bi doprinijela povećanju transparentnosti na tržištu leasinga i dodatnoj zaštiti primatelja leasinga koji imaju status potrošača, HANFA je izradila usporedni prikaz naknada svih leasing društava na jednom mjestu za ugovore o financijskom leasingu sklopljene s potrošačima. Time je omogućen jasniji uvid u vrste i visinu naknada koje društva zaračunavaju, što potrošačima može olakšati odluku pri odabiru leasing društva. Usporedbom je utvrđeno da se društva međusobno razlikuju prema broju, vrsti i visini naknada koje obračunavaju potrošačima. Tako se broj naknada, ovisno o leasing društvu, kreće od četiri do čak četrnaest naknada. Pritom je važno istaknuti kako samo neka društva, točnije njih četiri, obračunavaju naknadu za sklapanje ugovora ili, na primjer, naknadu za prijevremenu otplatu.¹¹⁰

Pravilnik o sadržaju i obliku ugovora o leasingu te metodologiji izračuna efektivne kamatne stope,¹¹¹ u čl. 3. određuje da ugovor mora biti sklopljen u pisanom obliku te se na njega primjenjuju odredbe ZOO-a, ako drugačije nije određeno Zakonom o leasingu (ZL) i Pravilnikom. Ugovor mora biti napisan na pregledan i razumljiv način tako da primatelju leasinga omogući raspolaganje

¹⁰⁸ Članak 403. st. 4. Zakona o obveznim odnosima.

¹⁰⁹ Bilić, A., *Trgovac, poduzetnik i trgovački ugovori*, *op. cit.*, str. 644.

¹¹⁰ U ovom usporednom prikazu naknade su grupirane prema vrsti, a neki su nazivi ujednačeni radi lakše usporedivosti i pregleda tržišta. Prikazane su naknade za dvanaest leasing društava koja sklapaju ugovore o financijskom leasingu s potrošačima (ti se uvjeti ne odnose na pravne ni na fizičke osobe primatelje leasinga po ugovorima o operativnom leasingu). Vidi Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), *Usporedba naknada leasing društava za potrošače*, <https://www.hanfa.hr/vijesti/usporedba-naknada-leasing-dru%C5%A1tava-za-potro%C5%A1a%C4%8De/#> (pristup 28. svibnja 2023.).

¹¹¹ *Narodne novine*, br. 66/2014 i 86/2018, *op. cit.* u bilj. 4.

sa svim bitnim informacijama o uvjetima ugovora iz kojih će biti vidljiva prava i obveze ugovornih strana. Pri sklapanju ugovora s potrošačem kao primateljem leasinga, davatelj leasinga dužan je primjenjivati odredbe Zakona o zaštiti potrošača, kao i druge zakonske i podzakonske propise koji reguliraju i štite prava i interese potrošača, a kod ugovora o financijskom leasingu i odredbe Zakona o potrošačkom kreditiranju i njegovih podzakonskih propisa. Davatelj leasinga obvezan je važeće opće uvjete ugovora o leasingu učiniti javno dostupnim objavom na internetskoj stranici davatelja leasinga.¹¹²

Djelotvorna procesna zaštita materijalnih prava potrošača koja proizlazi iz brojnih direktiva potrošačkog prava Europske unije,¹¹³ s kojima domaće pravo država članica mora biti usklađeno, od presudne je važnosti za ispunjenje načela zaštite materijalnih prava potrošača koje predstavlja *meritum*.¹¹⁴ Operativni i financijski leasing pojmovi su koji potječu iz nacionalnog građanskog prava. Kao takvi, sve do danas, u Europskoj uniji nisu bili predmet usklađivanja, što znači da nisu pozitivno definirani na samoj razini Europske unije.¹¹⁵

¹¹² Osim toga, čl. 14. Pravilnika određuje da ugovor o financijskom leasingu mora sadržavati efektivnu kamatnu stopu. Iznimno, ugovor o financijskom leasingu koji se sklapa s primateljem leasinga, a koji nije potrošač, ne mora sadržavati odredbe o efektivnoj kamatnoj stopi. Efektivnu kamatnu stopu za ugovor o financijskom leasingu koji se sklapa s potrošačem, davatelj leasinga dužan je izračunavati po metodologiji propisanoj zakonom kojim je regulirano potrošačko kreditiranje.

¹¹³ Kada je riječ o načelu djelotvornosti, važno je napomenuti da treba pažljivo razmotriti svaki slučaj u kojem se postavi pitanje – onemogućuje li pojedina nacionalna procesnopravna odredba ili pretjerano otežava primjenu prava Europske unije. Pri tome treba uzeti u obzir položaj te odredbe unutar cjelokupnog postupka, tijeka postupka i njegove posebnosti, kao i, prema potrebi, načela na kojima se temelji nacionalni pravni sustav kao što su zaštita prava obrane, načelo pravne sigurnosti i pravilno odvijanje postupka. Vidi Presuda Suda (prvo vijeće) od 22. travnja 2021., *LH protiv Profi Credit Slovakia s.r.o.*, C-485/19, EU:C:2021:313, t. 53. Međutim, posebnost postupaka nije čimbenik koji može utjecati na pravnu zaštitu koju potrošači imaju na temelju odredaba Direktive 93/13. Vidi Presuda Suda (treće vijeće) od 21. travnja 2016., *Ernst Georg Radlinger i Helena Radlingerová protiv Finway a.s.*, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 50. i navedena sudska praksa. Također, vidi Presuda Suda (veliko vijeće) od 17. svibnja 2022., *IO protiv Impuls Leasing România IFN SA*, Predmet C-725/19., ECLI:EU:C:2022:396, t. 45.

¹¹⁴ Toth, I., *Razvoj zaštite potrošača i alternativno rješavanje potrošačkih sporova u Republici Hrvatskoj (III. dio)*, <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/razvoj-zastite-potrosaca-i-alternativno-rjesavanje-potrosackih-sporova-u-republici-hrvatskoj-iii-dio> (23. siječnja 2023.).

¹¹⁵ Mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Szpunara od 11. svibnja 2023.(1), *AUTOTECHNICA FLEET SERVICES d.o.o., prije ANTERRA d.o.o. protiv Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga*, C-278/22, ECLI:EU:C:2023:401, t. 24.

7. ZAKLJUČAK

Ugovor o leasingu općenito je noviji tip ugovora koji ima vlastitu fizionomiju i obično je glavni, a ponekad i jedini ugovor u pravnom poslu leasinga. Unutar te skupine leasing ugovora jest i ugovor o leasingu plovila koji također ima svoje posebnosti.

Ugovor o leasingu plovila u hrvatskom pravu je standardni, adhezijski i tipski ugovor koji je povezan s najmom, zakupom i kupoprodajom. Kao takav čini okosnicu leasinga kao zasebnog ugovornog oblika, određenog specifičnim sadržajem. Riječ je o zakonom uređenom tipu ugovora, kojemu je poslovna praksa dala poseban karakterističan sadržaj koji se razlikuje od drugih leasing ugovora, posebno po općim uvjetima poslovanja leasing društva. Ugovaranje leasinga plovila, kao i kod ugovaranja kada su druge pokretnine objekti leasinga, uvijek se odvija putem prihvaćanja općih uvjeta poslovanja. Time se budućem primatelju leasinga onemogućuje pregovaranje u konkretnom poslu leasinga.

Ugovorom o leasingu plovila davatelj se obvezuje kako će, nakon što je primatelj leasinga prethodno odabrao plovilo prema svojim potrebama, pribaviti plovilo od dobavljača ili proizvođača u svoje vlasništvo te ga predati primatelju leasinga na uporabu i korištenje na određeno vrijeme. Primatelj se obvezuje plaćati davatelju naknadu za leasing, obično u mjesečnim obrocima.

Ugovaranje leasinga plovila u hrvatskoj poslovnoj praksi temelji se na općim uvjetima poslovanja koji uređuju prava i obveza strana ugovora o leasingu plovila. Kroz te opće uvjete poslovanja daju se cjelovite smjernice za ugovorni odnos, ali istodobno onemogućuju dispozicije ugovornih strana u pregovaranju o sadržaju prava i obveza konkretnog ugovornog odnosa.

Leasing društva putem općih uvjeta poslovanja različito uređuju dva ugovora – ugovor o financijskom leasingu i ugovor o operativnom leasingu.

U vezi s ugovorima koji prate pravni posao leasinga plovila, treba istaknuti da oni ovise o broju sudionika te se u teoriji dijele na izravni i neizravni leasing, iako je poslovna praksa u Republici Hrvatskoj takva da su ugovori o leasingu plovila neizravni.

Posebnosti ugovaranja leasinga plovila očituju se u specifičnim uvjetima koji prate ovaj objekt leasinga. Zbog toga je ugovaranje leasinga plovila različito od ostalih pokretnina.

Ugovor o leasingu plovila u hrvatskom pravu rezultat je reakcije poslovne prakse koja traži usklađivanje u određivanju prava i obveza sudionika u pravnom poslu leasinga, odnosno strana u ugovoru o leasingu.

Pri sklapanju ugovora s potrošačem kao primateljem leasinga, davatelj leasinga dužan je primjenjivati odredbe ZZP-a, kao i druge zakonske i podzakonske propise koji reguliraju i štite prava i interese potrošača. Kod ugovora o financijskom leasingu primjenjuju se i odredbe ZPK-a i njegovih podzakonskih propisa.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i poglavlja u knjigama:

1. Adams, J. N., *Commercial Hiring and Leasing*, Butterworths Law, London/Edinburgh, 1989.
2. Feinen, K., Die Finanzdienstleistung Leasing – eine innovative Investitionsalternative, Bierbaum, D.; Feinen, K. (ur.), *Bank- und Finanzwirtschaft*, Gabler Verlag, Wiesbaden, 1997., str. 163-192.
3. Gabele, E.; Kroll, M., *Leasingverträge optimal gestalten: Vertragsformen, Vor- und Nachteile, steuerliche Analyse*, 3. izdanje, Gabler Verlag, Wiesbaden, 2001.
4. Grundmann, W., *Leasing und Factoring: Formen, Rechtsgrundlagen, Verträge*, Springer Gabler, Wiesbaden, 2013.
5. Matić, B., *Međunarodno poslovanje*, Sinergija, Zagreb, 2004.
6. Milošević, D., *Uvoz i izvoz opreme putem zakupa – pasivni i aktivni 'leasing' poslovi*, Ekspres, Beograd, 1986.
7. Mintas Hodak, Lj., *Jamstva pri stjecanju broda na kredit*, Zavod za pomorsko pravo, historiju i ekonomiku pomorstva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1990.
8. Oechsler, J., *Schuldrecht Besonderer Teil Vertragsrecht*, Verlag Franz Vahlen, München, 2003.
9. Orsag, S., *Problematika financiranja poslovanja i razvoja inkorporativnog poduzeća*, Institut za javne financije, Zagreb, 1990.
10. Schopper, A.; Skarics, F., Das Leasinggeschäft, Apathy, P.; Iro, G.; Koziol, H. (ur.), *Österreichisches Bankvertragsrecht – Band VII: Leasing, Factoring und Forfaitierung*, Verlag Österreich, Wien, 2015., str. 1-216.
11. Von Blank, H.; Börstinghaus, U. P., *Miete: Das gesamte BGB-Mietrecht Kommentar*, Verlag C. H. Beck, München, 2008.
12. Von Ploetz, H.-F., *Der Leasing-Vertrag*, Gabler Verlag, Wiesbaden, 1968.

Članci, doktorske disertacije i magistarski radovi:

1. Baće, M., *Posebnosti ugovora o leasingu u pravnom prometu*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2022.
2. Baker, L. N., Oil and Gas: Power of Lessee to Surrender Lease without Consent of Holder of Overriding Royalty, *California Law Review*, god. 30 (1942.), br. 2, str. 200-204.
3. Baran, M.; Baran, K.; Zagrajski, S., Pravni aspekti leasinga, *Hrvatska pravna revija*, god. 8 (2008.), br. 7-8, str. 21-34.
4. Belić, J., *Leasing nekretnina na hrvatskom financijskom tržištu*, magistarski rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2004.
5. Berghammer, H., *Leasing als Finanzierungsalternative und die Entwicklung des Leasing in Österreich*, magistarski rad, Johannes Kepler Universität Linz, Linz, 2008.
6. Bilić, A., Trgovac, poduzetnik i trgovački ugovori, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 72 (2022.), br. 1-2, str. 641-672.
7. Brežanski, J., Ugovor o leasingu – novo zakonsko uređenje, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 29 (2008.), br. 1, str. 615-642.
8. Buhl, H. U., Finanzierungsleasing und wirtschaftliches Eigentum: Kritische Anmerkung und Ergänzungen zum Beitrag von Körner/Weiken, *Betriebs-Berater*, god. 47 (1992.), br. 15, str. 1033-1042.
9. Cinotti, K., Operativni leasing i neke dvojbe u praksi, *Suvremeno poduzetništvo*, god. 11 (2004.), br. 9, str. 3-8.
10. Davidson, R. D.; Wernimont, K., Tenure Agreements in Oklahoma Oil Fields, *The Journal of Land & Public Utility Economics*, god. 19 (1943.), br. 1, str. 40-58.
11. Haiss, P.; Kichler, E., Leasing, Credit and Economic Growth: Evidence for Central and South Eastern Europe, *EI Working Papers, Europainstitut, WU Vienna University of Economics and Business*, br. 80, 2009., str. 1-45.
12. Josipović, T., Financial Leasing in Croatia, *Uniform Law Review*, god. 16 (2011.), br. 1-2, str. 271–289.
13. Liu, G., *Finance Leasing in International Trade*, doktorska disertacija, Birmingham Law School, College of Arts and Law, The University of Birmingham, Birmingham, 2010.
14. Marušić, S., Leasing brodova – suvremeni način financiranja obnove flote: komentar općih uvjeta poslovanja iz strane prakse, *Privreda i pravo*, god. 32 (1993.), br. 7-8, str. 455-479.
15. Marušić, S., *Ugovor o financijskom leasingu*, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Split, Split, 1982.
16. Miklausić, R., Financijski leasing i pravo vlasništva, *Pravo u gospodarstvu*, god. 39 (2000.), br. 1, str. 77-91.

17. Miklaušić, R., Funkcija financiranja i financijski leasing, *Hrvatska gospodarska revija*, god. 46 (1997.), br. 3, str. 312-316.
18. Miklaušić, R., Pojam financijskog leasinga, *Pravo u gospodarstvu*, god. 37 (1998.), br. 2, str. 186-193.
19. Nevitt, P. K.; Fabozzi, F., History of Equipment Leasing, *The Journal of Equipment Lease Financing*, god. 3 (1985.), br. 1, str. 48-61.
20. Padovan, A. V., Osiguranje brodica i jahti, *Svijet osiguranja*, god. XVI (2013.), br. 6, str. 32-39.
21. Radionov, N.; Padovan, A. V., Sudar vozila u vlasništvu istog leasing društva i problem treće osobe iz AO osiguranja, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 62 (2012.), br. 4, str. 1043-1076.
22. Slakoper, Z.; Štajfer, J., Temeljna obilježja opcijskih ugovora i opcija, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 57 (2007.), br. 1, str. 61-95.
23. Vizjak, A.; Alkier Radnić, R., Mjesto leasinga u ekonomiji EU, *Tourism and hospitality management*, god. 11 (2005.), br. 2, str. 135-146.
24. Žunić Kovačević, N., *Financijski leasing*, magistarski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2001.

Propisi:

1. Pomorski zakonik, *Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015 i 17/2019.
2. Pravilnik o izdavanju suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela u leasing društvu i drugoj pravnoj osobi, *Narodne novine*, br. 20/2014 i 72/2017.
3. Pravilnik o izdavanju poslovnih procesa leasing-društva, *Narodne novine*, br. 66/2014 i 142/2022.
4. Pravilnik o kapitalu leasing društva, *Narodne novine*, br. 60/2014 i 142/2022.
5. Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovinih objekata, *Narodne novine*, br. 130/2017 i 25/2019.
6. Pravilnik o kontnom planu leasing društva, *Narodne novine*, br. 63/2014, 132/2017 i 142/2022.
7. Pravilnik o kriterijima i načinu upravljanja rizicima leasing društva, *Narodne novine*, br. 86/2018 i 150/2022.
8. Pravilnik o obavljanju poslova leasinga leasing društava iz država članica i trećih država na području Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 68/2014 i 142/2022.
9. Pravilnik o organizacijskim zahtjevima leasing društva, *Narodne novine*, br. 86/2018.
10. Pravilnik o primjeni odredaba Zakona o leasingu i drugih propisa na leasing društva u likvidaciji, *Narodne novine*, br. 60/2014 i 57/2016.

11. Pravilnik o Registru objekata leasinga – neslužbeni pročišćeni tekst, *Narodne novine*, br. 63/2014, 16/2015 i 142/2022.
12. Pravilnik o reviziji izvještaja leasing društva, *Narodne novine*, br. 68/2014 i 57/2016.
13. Pravilnik o sadržaju i obliku ugovora o leasingu te metodologiji izračuna efektivne kamatne stope, *Narodne novine*, br. 66/2014 i 86/2018.
14. Pravilnik o sadržaju te načinu i rokovima dostave redovitih izvješća leasing društava i izvješća na zahtjev Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, *Narodne novine*, br. 57/2016 i 72/2017.
15. Pravilnik o strukturi i sadržaju te načinu i rokovima dostave financijskih i dodatnih izvještaja leasing društava, *Narodne novine*, br. 41/2016, 132/2017 i 142/2022.
16. Pravilnik o uvjetima za članstvo u upravi i nadzornom odboru leasing društva, *Narodne novine*, br. 23/2014 i 72/2017.
17. Pravilnik o vrsti i visini naknada i administrativnih pristojbi Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, *Narodne novine*, br. 151/2014.
18. Zakon o leasingu, *Narodne novine*, br. 141/2013.
19. Zakon o obveznim odnosima, *Narodne novine*, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022 i 156/2022.
20. Zakon o potrošačkom kreditiranju, *Narodne novine*, br. 75/2009, 112/2012, 143/2013, 147/2013, 09/2015, 78/2015, 102/2015, 52/2016 i 128/2022.
21. Zakon o zaštiti potrošača, *Narodne novine*, br. 19/2022.
22. Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, *Narodne novine*, br. 140/2005 i 12/2012.

Sudska praksa:

1. BFH, IV R 144/66 od 26. siječnja 1970.
2. Mišljenje nezavisnog odvjetnika Collinsa od 16. veljače 2023., spojeni predmeti, *VK protiv BMW Bank GmbH (C-38/21), F. F. protiv C. Bank AG (C-47/21), CR, AY, ML, BQ protiv Volkswagen Bank GmbH, Audi Bank (C-232/21)*, ECLI:EU:C:2023:107.
3. Mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Szpunara od 11. svibnja 2023.(1), *AUTO-TECHNICA FLEET SERVICES d.o.o., prije ANTERRA d.o.o. protiv Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, C-278/22*, ECLI:EU:C:2023:401.
4. Općinski sud u Splitu, Građanski odjel, Po 97/2011-66 od 26. siječnja 2023.
5. Presuda Suda (drugo vijeće) od 16. veljača 2012., »Еон Асет Менџџмънт« ООД *protiv Direktor na Direktsia »Obzhalovane i upravljenje na izpalnenieto« Varna pri Tsentralno upravljenje na Natsionalnata agentsia za prihodite, C-118/11*, EU:C:2012:97.
6. Presuda Suda (drugo vijeće) od 2. srpnja 2015., *NLB Leasing d.o.o. protiv Republike Slovenije, C-209/14*, ECLI:EU:C:2015:440.

7. Presuda Suda (prvo vijeće) od 22. travnja 2021., *LH protiv Profi Credit Slovakia s.r.o.*, C-485/19, EU:C:2021:313.
8. Presuda Suda (treće vijeće) od 21. travnja 2016., *Ernst Georg Radlinger i Helena Radlingerová protiv Finway a.s.*, C-377/14, EU:C:2016:283.
9. Presuda Suda (veliko vijeće) od 17. svibnja 2022., *IO protiv Impuls Leasing România IFN SA*, C-725/19, ECLI:EU:C:2022:396.
10. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, XXVIII Pž-4882/04-3 od 11. rujna 2007.
11. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4622/04 od 22. studenoga 2007.
12. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, 9 Pž-120/2018-3 od 10. lipnja 2020.
13. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, 28 Pž-4179/2021-2 od 13. prosinca 2021.
14. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 4747/2019-3 od 11. veljače 2022.

Ostalo:

1. Adriatic Croatia International Club, za djelatnost marina d.d. (ACI d.d.), Opći uvjeti za korištenje veza u Adriatic Croatia International Club d.d., <https://aci-marinas.com/hr/aci-uvjeti/> (pristup 20. svibnja 2023.).
2. Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Leasingverband, <https://bdl.leasingverband.de/der-bdl/ueber-uns/> (pristup 25. veljače 2023.).
3. Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Leasing in Deutschland, <https://bdl.leasingverband.de/leasing/marktzahlen/leasing-markt/> (pristup 23. rujna 2021.).
4. *Leasing in Deutschland 2007*, Gödel, R. (ur.), Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Berlin, 2007., <https://bdl.leasingverband.de/fileadmin/downloads/broschueren/marktstudien/marktstudie-2007.pdf> (pristup 23. rujna 2021.).
5. *Leasing in Deutschland 2015*, Mudersbach, M. (ur.), Bundesverband Deutscher Leasing-Unternehmen (BDL), Berlin, 2015., <https://bdl.leasingverband.de/fileadmin/downloads/broschueren/marktstudien/bdl-marktstudie-2015.pdf> (pristup 23. rujna 2021.).
6. Erste & Steiermärkische S-Leasing, Opći uvjeti uz ugovor o operativnom leasingu, <https://www.ersteleasing.hr/hr/dokumentacija/opci-uvjeti-i-naknade> (pristup 20. ožujka 2023.).
7. Gelenčer, G., Muke zbog dva posto, *Banka*, br. 9, rujan 2004.
8. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), Godišnje izvješće 2019., <https://www.hanfa.hr/media/5kmoukz0/godisnje-izvjesce-2019-ver0611.pdf> (pristup 25. veljače 2021.).
9. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), Leasing, <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=42494> (pristup 17. siječnja 2023.).

10. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), Usporedba naknada leasing društava za potrošače, <https://www.hanfa.hr/vijesti/usporedba-naknada-leasing-dru%C5%A1tava-za-potro%C5%A1a%C4%8De/#> (pristup 28. svibnja 2023.).
11. Hrvatska gospodarska komora (HGK), Udruženje leasing društava, <https://hgk.hr/udruzenje-leasing-drustava> (pristup 23. siječnja 2023.).
12. Kaleb, Z., Ugovor o leasingu u hrvatskom trgovačkom pravu, *Informator*, br. 5278, 2004.
13. Leaseurope, <http://www.leaseurope.org/index.php?page=about-us> (pristup 23. siječnja 2023.).
14. Leaseurope, Annual Statistical Enquiry 2021., https://www.leaseurope.org/_flysystem/s3?file=Statistics/Annual%20statistics/Leaseurope%20Annual%20Statistical%20Enquiry%202021_Summary%20Report_V2.pdf (pristup 21. ožujka 2023.).
15. Leaseurope, the European Federation of Leasing Company Associations, About Us, <https://www.leaseurope.org/about-us> (pristup 23. siječnja 2023.).
16. Leaseurope, Preliminary 2021 Survey Results for the Leasing Sector, <https://www.leaseurope.org/preliminary-2021-survey-results-leasing-sector> (pristup 23. siječnja 2023.).
17. Marek, M., Geschichte des Leasing – Abriss einer beeindruckenden Entwicklung, Arbeitspapiere, Fakultät für Wirtschaftswissenschaften an der Universität Paderborn, Neuen Folge br. 73, 2001.
18. Marušić, S., Sklapanje ugovora o leasingu, *Informator*, br. 4588, 1998.
19. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o potrošačkom kreditiranju, s konačnim prijedlogom zakona, <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/fin-sustav//potrosacko.pdf> (pristup 20. ožujka 2023.).
20. OTP Leasing, Opći uvjeti ugovora o financijskom leasingu FL-PLV-08, https://www.otpleasing.hr/UserDocsImages/OP%C4%86I%20UVJETI/2022/Op%C4%87i%20uvjeti%20ugovora%20o%20financijskom%20leasingu_FL-PLV-08.pdf?vel=210126 (pristup 20. ožujka 2023.).
21. OTP Leasing, Opći uvjeti ugovora o operativnom leasingu OL-PLV-08, https://www.otpleasing.hr/UserDocsImages/OP%C4%86I%20UVJETI/2022/Op%C4%87i%20uvjeti%20ugovora%20o%20operativnom%20leasingu_OL-PLV-08.pdf?vel=205097 (pristup 20. ožujka 2023.).
22. PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o financijskom leasingu s fizičkim osobama, <https://www.pbz-leasing.hr/media/sylch2w3/opci-uvjeti-pbzl-a-za-ugovor-o-financijskom-leasingu-fizicke-osobe-v2301-vozilo-plovilo-oprema-sijecanj-2023.pdf> (pristup 20. ožujka 2023.).

23. PBZ Leasing, Opći uvjeti PBZL-a za ugovor o operativnom leasingu, <https://www.pbz-leasing.hr/media/mmwa3g4w/opci-uvjeti-pbzl-a-za-ugovor-o-operativnom-leasingu-v-2301-vozilo-plovilo-oprema-sijecanj-2023.pdf> (pristup 20. ožujka 2023.).
24. Raiffeisen Leasing, Opći uvjeti ugovora o operativnom leasingu 01_23, <https://www.raiffeisen-leasing.hr/documents/435416/2781871/Op%C4%87i+uvjeti+-+operativni+leasing/e3c71442-f3f0-e2c2-2a8a-b9e2db08ca1d?version=1.0> (pristup 20. ožujka 2023.).
25. Toth, I., Razvoj zaštite potrošača i alternativno rješavanje potrošačkih sporova u Republici Hrvatskoj (III. dio), <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/razvoj-zaštite-potrosaca-i-alternativno-rjesavanje-potrosackih-sporova-u-republici-hrvatskoj-iii-dio> (pristup 23. siječnja 2023.).
26. Verband Österreichischer Leasing-Gesellschaften (VÖL), <https://www.leasingverband.at/verband/> (pristup 23. rujna 2021.).
27. Verband Österreichischer Leasing Gesellschaften (VÖL), Leasing in Österreich, Wien, 2014., https://www.leasingverband.at/wp-content/uploads/2017/03/V%C3%96L_Brosch%C3%BCre-aktuelle-Version-Auflage-2014.pdf (pristup 23. rujna 2021.).

Summary:

SPECIAL FEATURES OF VESSEL LEASING CONTRACTS IN LEGAL TRANSACTIONS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

The authors analyse the peculiarities of contracting in the business of vessel leasing in the Republic of Croatia and its relation to other movable properties. General business conditions as part of the vessel leasing contract are the focus of this research. In the paper, the authors examine different approaches of leasing companies in relation to the specifics of the vessel, as an object of leasing, which, through the general conditions of business, determine the specific rights and obligations of the leasing provider and receiver. A critical review is given of the various solutions that are prescribed by leasing companies in the Republic of Croatia through the general terms of business. For a complete analysis of the scope of the parties in the contracting process, the legal framework of the leasing contract is analysed beforehand.

Keywords: *leasing; leasing provider; lessee, vessel; general business conditions; financial leasing; operational leasing; direct leasing; indirect leasing.*